ARKIVEX

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN
Miljövårdsenheten
Rapport 2001:01

MORA KOMMUN
ORSA KOMMUN

En inventering utförd av Bengt Oldhammer 1999
För innehåll och framförda åsikter svarar författaren.

Bilder:
Samtliga fotografier, där inte annan fotograf anges, är tagna av Bengt Oldhammer .

Omslagets framsida föreställer orörd skog på Bjurdammsberget Orsa

Kartor publicerade med tillstånd av Lantmäteriverket, 96.0352.

Layout Ingegerd Kaptens

Tryckning – Länsstyrelsens tryckeri, Falun, mars 2001.

ISSN 1101-3044 Länsstyrelsen Dalarna, Miljövårdsenheten

Länsstyrelsen Dalarnas län

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Postgiro
791 84 FALUN	Åsgatan 38	023-810 00	023-813 86	6 88 19-2

Miljökontoret i Mora kommun och Orsa kommun

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	e-post
Box 23	Lillågatan 1	0250-552157	0250-552326	mhk@mora.se
794 21 ORSA	ORSA			mhk@orsa.se

Rövarbergsgrottans diabasblock

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora kommun

En prioritering och värdering

utförd av Bengt Oldhammer 2000

Mora kommun
Miljökontoret
Box 23
794 21 Orsa

Tfn 0250-552157
e-post mhk@mora.se
www.mora.se

Rapport 2001:1
Januari 2001

Innehåll

	Sida
Förord	1
Sammanfattning	2
Uppdrag och syfte	2
Bakgrund	3
Kriterier och skyddsbehov	4
Strategi för Mora kommun	6
Angränsande objekt	7
Dyverdalen	8
Näcksjövarden / Bösjövarden	8
Analys av höglägesskogarnas naturvärden	9
Inventerade objekt	13
Övriga objekt i Mora	13
Litteratur	14
Tabell 1 Naturvärden	15
Översiktskarta	16
NV Mora	17
Rövarberget	22
N Oremyren-Skuråsen	25
Skuråstelet	28
Tramsbäcken	32

Brynnbärsmoren gamla och nya lågor

Text och foto: Bengt Oldhammer
Omslagsbild: Rövarberget
Layout: Ingegerd Kaptens

Förord

I norra delen av Mora kommun finns Sveriges sydligaste vildmark med ett stort antal naturreservat, biotopskyddade områden, naturskogsområden och reservat under bildande.
Områdena, de som är formellt skyddade, har tillkommit genom samverkan mellan staten, kommunen, markägarna och den ideella naturvården.

Reservaten utgör en del i ett band av naturskogsområden från fjällkedjan i norra Dalarna och österut över Mora och Orsa kommuner mot Hälsingland.

Utöver de mycket höga naturvärdena har vildmarksområdet i det närmaste unika värden för regionen genom sin väglöshet och den nästan totala frånvaron av fritidsbebyggelse. Detta bidrar till att skapa en vildmarkskänsla och gör områdena attraktiva för det rörliga friluftslivet som söker mer orörda områden. Nätverket av naturskogsreservat i regionen har få, om ens någon motsvarighet i landet, nedanför fjällkedjan.

Mora ingår i Siljansområdet som näst Stockholm och Göteborg är det största turistområdet i Sverige idag. Tillgången på naturskogar i Europa är begränsad, vilket medför att trycket på Moras naturskogar för naturupplevelse och miljöpedagogik kommer att öka kraftigt.

Ännu finns chansen att för framtiden bevara ett vildmarksområde av enastående hög nationell kvalitet. Ta chansen!

Olle Bylander, Miljökontoret Mora kommun

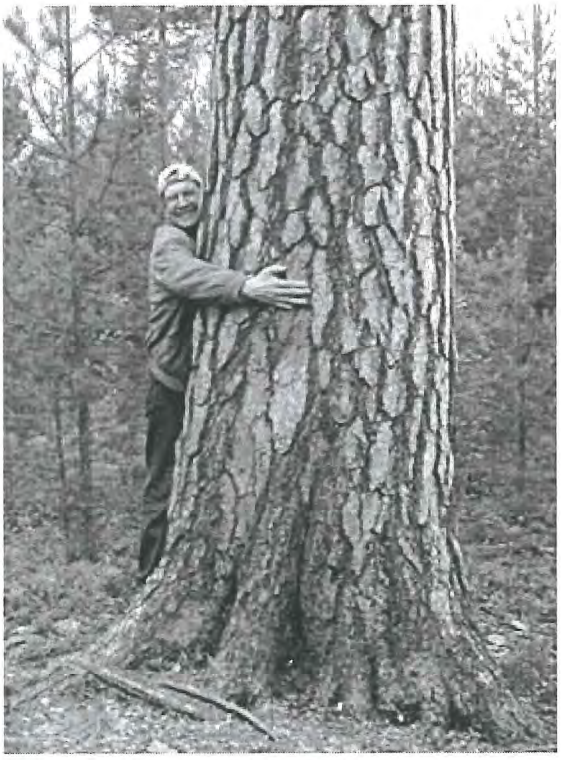

Foto: B Lindh MT

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora kommun

En prioritering och värdering gjord av Bengt Oldhammer

Sammanfattning

Cirka 15 000 hektar föreslås skyddas från vägbyggen och alla former av skogsskötselåtgärder i norra delen av Mora kommun. Med angränsande objekt i Orsa, och redan befintliga reservat, kan den sammanhängande skyddade arealen i ett enda objekt bli cirka 23.000 hektar.

I södra och mellersta Sverige finns inget liknande område med gammal skog av samma storlek. Objektet får betraktas som helt unikt, inte minst med tanke på att det till stora delar är väglöst.

Närmare 60 rödlistade arter är noterade trots att inga mer ingående undersökningar gjorts. En "naturlig" brandregim skulle kunna återskapas genom att bränna 1-2 procent av skogen per år (brandfrekvens 50-100 år).

Gammal myrtall

Uppdrag och syfte

Under våren 2000 genomförde Bengt Oldhammer på uppdrag av Mora kommuns miljökontor och Länsstyrelsen en sammanställning av Moras mest skyddsvärda naturskogar av **större storlek**.

Alla kända och oskyddade skogar med naturvärden inventerades och de mest skyddsvärda avgränsades och beskrevs med enhetlig metodik på särskild blankett. Av tidsskäl besöktes och beskrevs endast objekten i norra delen av Mora kommun.

Arbetet kan betecknas som en naturinventering av översiktlig karaktär. Önskas mer ingående information om skogshistoria, fauna och flora etc. krävs fördjupade inventeringar i område för område. Självklart finns mycket okänt av intresse kvar att upptäcka.

Bakgrund

Orsaken till värderingen av naturskogsområdena i Mora är framför allt att Naturvårdsverket kommande år fått väsentligt utökade anslag för att skydda skog. Dessa pengar ska då satsas där de gör störst naturvårdsnytta, enligt delvis nya kriterier.

Behovet av reservat är främst betingat av biologiska skäl för bevarandet av skogslandskapets mångfald, men det är också viktigt med hänsyn till Sveriges trovärdighet som land med höga ambitioner på naturvårdsområdet.

Marknadens krav och den nationella och internationella uppmärksamheten kring hur Sverige hanterar de återstående naturskogarna är aspekter som inte bör underskattas menar Naturvårdsverket.

Bakgrundsmaterialet är Mora kommuns naturskogsinventering som utfördes 1991-1992 samt inventeringsrapporter och annan dokumentation av naturvärdena som gjorts under senare år, t ex den nyckelbiotopsinventering som Skogsvårdsstyrelsen utfört. Ytterligare uppdatering har gjorts genom fältbesök.

Brynnbärsmoren gamla och nya lågor

Kriterier och skyddsbehov

Naturvårdsverkets strategi handlar om att skydda de sista kvarvarande naturskogarna som utgör värdefulla livsmiljöer för växter och djur. Friluftslivet är självfallet också viktigt att värna, men biologisk mångfald är främsta urvalsgrunden. I första hand ska större enskilda naturskogsområden, sammansatta ekosystem och trakter med särskilda ekologiska värden skyddas. De arealer (9-16 procent beroende på landsdel) som behöver skyddas är preciserade i SOU 1997:97, 98. För att klara detta miljömål krävs att markägare av olika kategorier ställer upp och skyddar stora arealer frivilligt utan betalning. Markägare som är certifierade (de ska spara fem procent av sin skog orörd för naturskydd) har redan accepterat och lämnat klartecken för detta synsätt.

Grundläggande forskning under lång tid visar följande:

- Insatserna ska riktas mot trakter där naturvärdena är koncentrerade snarare än att eftersträva en jämn geografisk fördelning.
- Isolerade naturskogar har på sikt sämre möjligheter att behålla sina värden.
- Stora områden ger fler livsmiljöer (biotopmångfald).
- Stora områden ger större och mer tillång av livsviktiga näringsämnen (substrat).
- Stora områden ger fler arter.
- Stora områden ger högre individantal och större grupper av arter
- Reservaten bör sålunda vara så stora som möjligt. Framförallt gäller detta i barrskogen, påpekar Naturvårdsverket i sina riktlinjer. Dessutom är produktiv skog mest skyddsvärd.

Enligt forskningsrönen ökar alltså arternas möjligheter att överleva långsiktigt i ett skogslandskap om miljöerna är stora och sammanhängande och ligger intill varandra. Värdekärnornas täthet är särskilt viktiga att uppmärksamma. Om ett fåtal naturskogar som ligger lång ifrån varandra skyddas är risken stor att många arter dör ut i områdena. Chansen för nykolonisation av arterna minskar också trots att miljöbetingelserna är lämpliga. Det finns teoretiska "utdöendeberäkningar" som visar att små skyddade områden kompletterade med vardaglig naturhänsyn på hyggen (alltså så som det i bästa fall ser ut idag) resulterar i att de flesta lite mer krävande arterna försvinner på sikt.

Tre naturtyper har pekats ut som särskilt intressanta av Naturvårdsverket: lövskog i södra Sverige, löv-barrskog i Mellansverige samt barrskog i den boreala regionen. Mora tillhör den senare kategorin.

I barrskogsregionen nedan fjällskogen är bara 0,4-1,5 procent reservat enligt Naturvårdsverkets sammanställning. I Mellansverige finns 0,4 procent skyddad skog i reservat, vilket är procentuellt minst i hela Sverige. Den kvarvarande produktiva äldre naturskogen nedan fjällen som inte utsatts för omfattande avverkningar utgör 4 procent av skogen. Men Naturvårdsverket påpekar att den äldre naturskogen minskar snabbt genom slutavverkningar. Inom 20 år är den halverad berättar de prognoser som gjorts.

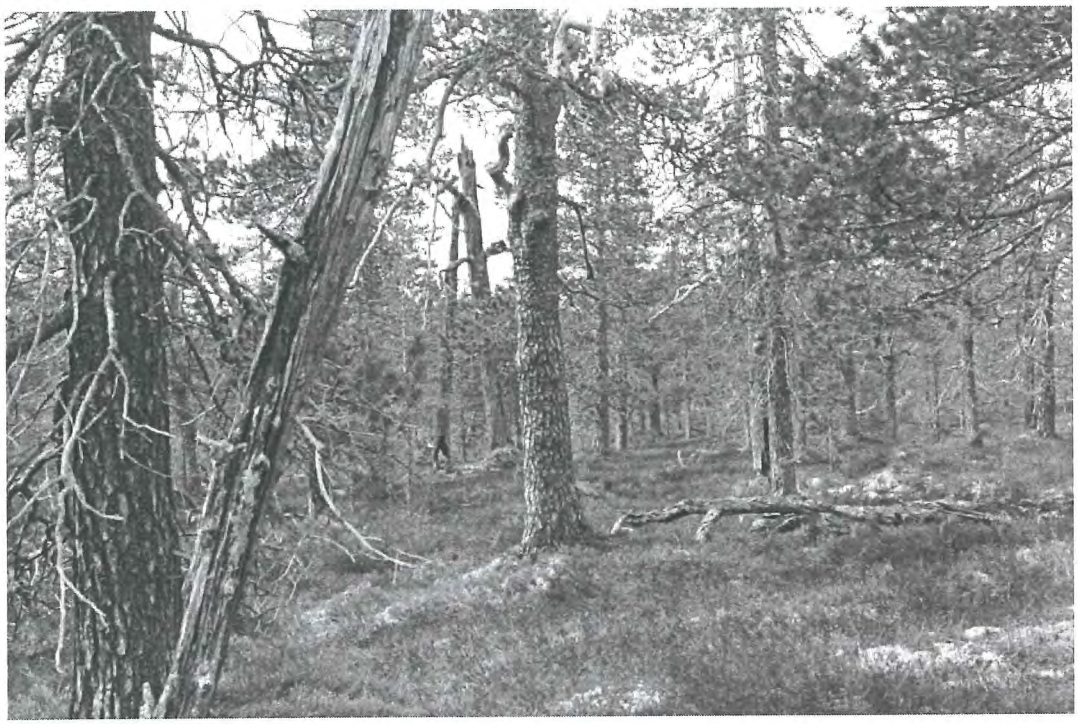
Tallurskog med varglav på torrakor

I Naturvårdsverkets rapport Biologisk mångfald i skogslandskapet konstateras att det idag är svårt att hitta sammanhängande områden av landskap där naturliga processer varit formande. Att identifiera sådana områden framhålls vara av stor betydelse för forskning om den skogliga dynamiken.

Vidare påpekas att det finns tre centrala faktorer för biologisk mångfald:

1. förekomst av skogsbränder och brandrefugier
2. skoglig kontinuitet
3. förekomst av död ved

När man talar om biologisk mångfald blir det lätt synonymt med arter. Det finns emellertid ytterligare två nivåer som är lika viktiga: *Första nivån* av biologisk mångfald är gener hos enskilda arter, t ex tall med olika arvsanlag. *Andra nivån* är arter och tredje nivån är ekosystem och de processer som format detta. Denna *tredje nivå* med landskap där det finns fungerande naturlig dynamik är troligen den viktigaste för att bevara mångfalden. Med en ekosysteminriktad naturvård där stora skyddade områden sparas, ***uppfylls alla tre nivåer*** av den biologiska mångfalden.

Tallurskogen på 10-tal hektar norr om Brynnbärsmoren

Strategi för Mora kommun

Mot bakgrund av de unikt stora naturskogar som finns i norra Mora kommun och angränsande delar av Orsa (se Svensk Botanisk Tidskrift 5/99) har dessa prioriterats i första hand. Det betyder emellertid inte att områdena i södra kommundelen är mindre värda. Tvärtom finns i skogar på lägre höjd över havet generellt sett både mer produktiv skog och fler arter. Det är viktigt att komma ihåg.

För att rädda de rödlistade arterna i skogen bör skyddsarbetet i Mora inriktas på följande:

- I första hand ska alla naturskogar med höga naturvärden skyddas. Det rör sig mestadels om gammelskogar.
- I andra hand ska vanlig skog på så produktiv mark som möjligt skyddas i restaureringssyfte. Denna mark bör då om möjligt ligga intill nyckelbiotoper eller andra särskilt värdefulla naturskogar.
- Ovanstående måste kompletteras med stor naturhänsyn i det vardagliga arbetet i skogen hos alla markägare. Miljömärkt skogsbruk är det bästa, även om de krav som ställs där bör fungera som *golv* för den naturhänsyn som ska visas. Idag fungerar kraven, för de markägare som är miljömärkta, vanligen som *tak* med följd att hänsynen blir för dålig.

Tallskog norr om Brynnbärsmoren NV Mora

Angränsande objekt

Angränsande objekt i Orsa

De oskyddade naturskogar som ligger i direkt anslutning till norra delen av Mora kommuns stora väglösa områden är i huvudsak två objekt:

- Bjurdammsberget/Kajsberget. Rikare granskog med lågor och många hotade arter. Objektet kan med fördel bindas ihop med befintliga reservat i Mora.

Eberget

- Ebergsområdet. Ett cirka 1.000 hektar stort naturskogsområde som uppmärksammats först under senare år. Hösten 1999 hittades här uppskattningsvis omkring 20 hektar urskog, helt utan avverkningsspår i form av stubbar. Vid Eberget finns fortfarande rikligt med spår efter stora bränder under 1800-talet, t ex i form av lövbrändor och brandljud i levande tallar och granar. Det mosaikartade landskapet med myrar, ravin er och åar samt tätare skogar i öster och glesare i väster, gör området lämpligt att bränna. Tack vare storleken på området kan här landskapsstora bränder anläggas. En sådan strategi är särskilt lämplig med tanke på att delar av området är genomhugget kring sekelskiftet, eller utgörs av glesa högläges skogar med mycket tall. Ebergets brandpräglade skogar skiljer sig väsentligt från exempelvis Tjåberget, Korpmäck och Tunturiberget i Orsa.
- Om ovanstående objekt binds ihop och skyddas tillsammans med de befintliga reservaten Anjosvarden, Stopån och Våmhuskölen samt angränsande områden i Mora kan arealen bli cirka 23.000 hektar väglös och sammanhängande naturskog. Detta stora objekt innehåller ett flertal rikområden med produktiv granskog och dokumenterat artrika miljöer, framförallt i öster och söder.

Angränsande objekt i Älvdalen

Angränsande objekt i Orsa samt N Mora kommun bör utan tvekan bindas ihop med intilliggande skog i Älvdalens kommun. Någon form av skydd bör inrättas längs Härjedalsgränsen från Vedungsfjällen i norr till objekten i Mora/ Orsa i söder.

Brandljud i tallar

Dyverdalen

Under inventeringen undersöktes möjligheten att binda ihop skogen mellan Bösjövarden/ Näcksjövarden och Anjosvarden. Det är fortfarande möjligt att göra detta i östra delen där avverkningarna ej ännu kommit igång. Bedömningen gjordes dock att skogarna visserligen är naturskogar med vissa naturvärden, men att de är förhållandevis unga (omkring 100 år) och relativt enhetliga med få gamla träd, döda träd och lågor. Ett skydd av marken skulle i så fall handla om framtida "vinster". Någon avgränsning gjordes ej av den intakta skogen på grund av att det ekonomiska läget knappast ej tillåter pengar till sådan restaurering i dagsläget?

Näcksjövarden

Näcksjövarden / Bösjövarden

Ett värdefullt objekt väster om Näcksjövarden intill nuvarande reservat avgränsades i inventeringen. Området bör skyddas på ett eller annat sätt (se karta). Området har av tidsskäl inte beskrivits. Intrycket av flera objekt kring Bösjövarden och Köpmanrutan är att man bör rita in all gammal skyddsvärd naturskog som finns kvar i denna del av kommunen och skydda den. Flera områden är inte större än att markägarna säkert är villiga att spara dem frivilligt.

Det finns också flera gamla skogar med så mager och klen skog att den borde utnyttjas för annat ändamål än skogsbruk. En del av objekten får betraktas som skyddsvärda i ett längre perspektiv, exempelvis saknas lågor och döda träd. Delar av skogen vid Vallberget vid Prästbodarna var ett sådant objekt som med dagens kunskap inte skulle ha avverkats. Bösjövarden är ett annat exempel där naturvärdena kommer att öka på sikt.

Flera värdefulla objekt bör alltså avgränsas för att diskutera dess framtid med nya och öppna ögon. En del nyckelbiotoper är förvisso redan inprickade men kraven på dem är så hårda att arealen **blir för liten** om syftet är att behålla den biologiska mångfalden i landskapet på lång sikt. Naturhänsynen på hyggena är dessutom ofta undermålig.

Analys av höglägesskogarnas naturvärden

I Dalarna byggs varje år 30 mil skogsbilväg och en procent av skogen avverkas. Om några år är den gamla skogen borta konstaterar Länsstyrelsen i sin regionala miljöanalys. Gammal skog kommer i stort sett bara att finnas i reservat! Ett närmast ofattbart scenario! Faktum är att detta redan är verklighet i större delen av Dalarna. Det är till och med på det sättet att få människor i Sverige sett och upplevt en riktigt gammal skog. En skog utan vägar är det knappast någon som vet vad det är!

Steget från karg tallskog till rik granskog är inte många meter

Av detta följer att det finns ganska många argument som talar för att spara stora områden i norra delen av Mora/Orsa. Några av dem är följande:

- Unikt stora sammanhängande naturskogar. Något liknande finns inte i södra och Mellersta Sverige.
- Unikt många och stora sammanhängande myrområden i högsta och näst högsta skyddsklass enligt Länsstyrelsens myrinventering i Dalarna. Myrarna utgör tillsammans med tallskogarna, varderna och granmorarna med metergrova träd ett storslaget landskap.
- Referensobjekt för forskning, här finns t ex tjäderspel på tjäderspel utan vägar och hyggen emellan. Hösten 1999 sågs 16 tjädertuppar i en väl samlad flock som flög iväg vid Eberget mot Mora rå. Tjäder, orre, ripa och i viss mån järpe ses ofta och är en orsak till att flera par kungsörn häckar i norra kommundelen.
- Lättare att anlägga (stora) bränder. Området är tillräckligt stort för att återskapa en "naturlig" dynamik med brandområden av olika åldrar. Flera brandgynnade insekter gynnas särskilt vid brand i höglägesskogar enligt forskningsresultat från Orsa finnmark.
- Rika populationer av vissa arter, gäller t ex en del fuktighetskrävande lavar. Nedanför fjällskogen i Dalarna och Sverige finns inget område med lika mycket varglav, en art som i Sverige är koncentrerad till Dalarna och södra Härjedalen. Knappnålslavsförekomsterna på gamla träd är rik men föga undersökt.
- Markerna lämpar sig väl för friluftsliv, viss turism och jakt.
- Skönhetsvärden/konstnärliga värden som saknas i produktionsskogarna, t ex gamla träd, torrakor, brända stubbar, paraplygranar etc. Denna dimension skall nog inte underskattas.
- Framtidsvärde som oexploaterad vildmark som ligger nära stora befolkningscentra i södra och Mellersta Sverige.
- Med framtidens klimatförändringar är det förmodligen viktigt att ha sammanhängande skogsområden där arterna obehindrat kan flytta sig allt eftersom klimatet förändras. Provytor i olika höjd över havet skulle här kunna berätta mycket.

Bohål smyckat med varglav

- Förmodligen fungerar lägre och högre liggande områden som *kommunicerande kärl*. Under en följd av dåliga somrar slås populationer kanske ut i höglägena men kan återkolonisera från varmare områden, gäller t ex insekter. På liknande sätt slås populationerna ut av skogsbruk i lägre skogar, men om arterna ännu finns kvar i höglägena kan de ju återkolonisera, gäller t ex lavar. Bränning kan vara ett sätt att *föra ner* områdena ett klimatsnäpp. Det är varmt och gott flera år efter brand.
- När skogsbruk pågår hela tiden gynnas några få arter väldigt mycket. De sprider sig in i reservaten och försvårar kanske för arter som är mer specialiserade till t ex grov död ved och gamla träd. Nischerna är inte absoluta och genom sin mängd kan skogsbruksgynnade arter tränga ut specialister. Fragmenteringen förstärker detta. De vanliga arter som trivialiserat skogslandskapet hotar alltså att *förorena* reservaten. Dessa reservat måste därför vara stora för att motstå detta tryck.
- Det stora antalet gamla tallar med dess genotyper i ett stort opåverkat område torde ha högt genetiskt värde? I området finns alltså alla tre nivåer av det som kallas biologisk mångfald: gener, arter och ekosystem.
- Många och imponerande stora och gamla myrstackar. Sådana finns inte i vanliga produktionsskogar.
- Tystnad! En framtida bristvara.

Lunglav och skrovellav

Att de över havet högst belägna markerna utgörs av magra s k höglägesskogar med få arter har främst klimatiska orsaker. Men förhållandena kan delvis också förklaras med bristen på lågor och skogens glesa karaktär. Detta beror i sin tur på dimensionsavverkningar och i viss mån på bränder. På sikt kommer antalet lågor att öka och därmed antalet rödlistade arter. I framtiden kommer också flera skogsområden att bli mer slutna, dels på grund av varma klimatperioder under 1900-talet med lyckade föryngringar, och dels på grund av att den skog som lämnades vid sekelskiftets huggningar nu blir allt större och sluter sig. Sådana förändringar kan redan märkbart noteras i stort sett överallt t ex vid Skuråstelet (förhållandena kan jämföras med fotomaterialet från mitten av 1980-talet i boken Väglös Vildmark, där det också är möjligt att identifiera enskilda träd). Skogsbestånd har för övrigt en förmåga att skapa sitt eget klimat och t ex underlätta etablering av ny skog med lågaföryngring. Egentligen borde denna skogliga förändring dokumenteras.

Hur mycket kommer de rödlistade och mer krävande arterna knutna till död ved att öka? Frågeställningen är fundamental - ska vi satsa på att bevara stora kompletta ekosystem eller inte? Idag talar kunskapen allt mer för ekosysteminriktad naturvård, inte minst med tanke på det evolutionära perspektivet. Det är ju i dessa ekosystem som arterna utvecklats och formats.

Om klimatet blir fyra grader varmare om 100 år, vilket förutspås i klimatsimuleringar, motsvarar teoretiskt sett varje grad 100 meter höjdskillnad. Området ifråga skulle i så fall mer få samma förutsättningar som skogarna som idag ligger vid Siljan. Detta är dock i högsta grad en spekulation, man vet exempelvis att området ifråga utgör ett av de områden i Sverige som har högst skadefrekvens av snöbrott. Det är inte omöjligt att varmare klimat i dessa trakter kan öka nederbörden på vintern och därigenom förorsaka ännu mer av snöbrottsdynamik.

Kritiken att höglägesskogen per ytenhet ofta har färre arter och färre individer än mer produktiv skog är förvisso ofrånkomlig. Detta är kanske tydligast i nordvästra Mora kommun. Men det finns ändå tillräckligt många skyddsvärda arter för att spara områdena t ex varglav som gynnas av gles gammal tallskog.

Faktum är att det vanligen glöms bort att det är områdets abiotiska och biotiska förhållanden som ger det dess särprägel. Hade det inte funnits gam-

la glesa tallskogar hade det ej heller funnits varglav. Här har arten dessutom en reell chans att överleva långsiktigt.

Det resonemang som här förs gäller främst skog omkring 650 meter över havet och däröver. Denna skog utgör bara delar av höglägesskogarna i kommunen. Dessutom kan skogen även på denna höjd vara mycket intressant då den ligger intill bäckar, rikare bergarter och rörligt grundvatten.

Det är således många faktorer som bestämmer om det ska bildas glesa höglägesskogar eller inte. Någon entydig definition finns inte av begreppet, men en höglägesskog skulle jag vilja kalla en skog som är ett mellanting mellan fjällskog och vanlig produktionsskog och som självklart ligger på hög höjd över havet. Längre norrut i Sverige ligger dock en höglägesskog inte lika högt över havet som i Dalarna. Fördelningen av rödlistade arter är precis lika komplex som i fjällskogen och diskuteras i Artdatabankens bok "De trädbärande impedimentens betydelse för rödlistade arter" i kapitlet "Den fjällnära skogens problematik".

I boken Naturhänsyn i skogen skriver Börje Drakenberg och Anders Lindhe följande kloka ord om höglägesskogar:

"Höglägesskogarna är de enda större, sammanhängande naturskogsområdena som finns kvar idag. De fungerar därför som de sista tillflyktsorter för en mängd specialiserade barrskogsarter som tidigare hade en vidare utbredning men som inte kan överleva i den brukade skogen. Höglägesskogarna har därför kommit att få en biologisk betydelse som går utöver lokala och regionala skyddsintressen - att bevara stora arealer är därför en naturvårdsangelägenhet för hela landet. Inlandets höglägesskogar kräver särskild uppmärksamhet. Att avstå från skogsbruk i dessa lågproduktiva, ofta svårföryngrade och virkesfattiga bestånd behöver inte innebära så stora ekonomiska uppoffringar om man väger intäkterna mot kostnader för föryngring och skogsvård under en hel omloppstid."

Slutligen skall nämnas några av orsakerna till att norra Mora kommun med angränsande trakter hyser så fina naturskogar. Att skogarna låg långt bort från byarna är en av delförklaringarna liksom ägosplittringen. Först på senare tid har omarrondering öppnat markerna för skogsbruk. Till detta kommer att stora arealer är föga produktiva och ligger högt över havet. En del markägare har medvetet valt att inte hugga i skogen, medan en del skogsbrukare av den äldre stammen inte dragit sig för en del tvivelaktiga kalhyggen.

Fisktjärnåsen NV Mora

Eftersom skogarna i norra Mora vid sekelskiftet innehöll många träd med brandljud, snöbrottsskador och var för korta eller för klena så sparades ovanligt mycket gamla träd. För den som inte är insatt i dimensionsavverkningarnas historia ska nämnas att de var imponerande effektiva då det gällde att dammsuga skogen på virke. Utöver dimensionsavverkningarna har det skett mycket litet i form av t ex 1950-1960-talshyggen, plockhuggning, vedhuggning, kolvedhuggning och sentida storskaligt skogsbruk. Detta har sina orsaker i den nämnda ägosplittringen, den föga produktiva skogen och att markerna låg långt bort.

Snitslat för avverkning i naturskog
Fisktjärnåsen NV Mora

Det finns ganska mycket stämplad skog i norra kommundelen, men som av flera olika anledningar inte höggs vid sekelskiftet. Kanske glömdes en del bort eller struntade skogsarbetarna i dem eftersom det var för mycket jobb. Kvarglömd stämplad skog går förvisso att hitta här och där i Mora kommun, men inte i samma omfattning som just i norra kommundelen.

Sammanfattningsvis skulle en skogshistorisk beskrivning av norra kommundelen vara av lika stort intresse som en skogsbiologisk inventering eftersom kopplingarna dem emellan är så många.

Inventerade objekt

1. NV Mora kommun	13.420 hektar
2. Rövarberget	640
3. N Oremyren-Skuråsen	2.060
4. Skuråstelet	1.225
5. Tramsbäcken	47
SUMMA	**17.392 hektar**
Skyddade reservat:	
Anjosvarden, Våmhuskölen, Stopån	5.843 hektar
Näcksjövarden	2.025
Föreslaget reservatsskydd:	
Eberget/Bjurdammsberget i Orsa som föreslås skyddas	1.345
TOTALT	
som blir skyddat i ett enda stort objekt	**26.605 hektar**

Övriga objekt i Mora

Objekten Säxberg och Söderberget får bedömas vara i en klass för sig. En biologisk inventering borde ske av i första hand hela Söderberget. I övrigt har ingen rangordning gjorts. I stort är skogarna i dessa delar av Mora kommun sönderhuggna och fragmenterade. Det finns inte ett enda naturskogsområde av större storlek kvar. Objekten bör i så stor utsträckning som möjligt utökas. Förstärkningszoner bör vara obligatoriskt.

Kallbolsfloten - se särskild inventeringsrapport av Peter Turander. Största delen av objektet ligger i Orsa kommun
Säsänget - mycket rik ringlavslokal där området bör utvidgas för att underlätta spridning.
Täxberg - lövskog
Hemulån - inte bara dalgången och dess sidor utan även skogen intill branten på platån måste skyddas. Angeläget skyddsobjekt
Söderberget - mycket skyddsvärt. Det som är skyddat har en bristfällig avgränsning och bör utökas rejält med branter, raviner och uppväxande lövskog på hyggen
Garberg - äldre högt belägen skog
Knasmossberget - naturskogslandskap med bäck och myrmosaik. Nyckelbiotopen skulle kunna utvidgas
Hartjärnsberget - NO-brant med granskog
Gåstjärnskölen - myrmosaik
Nedan Lybergsgnupen något kvar?
Åsklitten - gammal tallskog av rang plus granskog
Leksberget - värdefull brant där ett större område naturskog borde avsättas
Rossberget - äldre högt belägen skog
Långhedsberg - gammal tallskog i tre objekt
Säxberg - mycket skyddsvärt. Näringsrik berggrund, raviner och branter. Bör utökas med uppkommande lövskog på hyggen
Lödersjön - gammal tallskog
Dyverdalen/Näcksjövarden/Bösjövarden - äldre högt belägna skogar i anslutning till befintliga reservat

Litteratur

Ahlen, I. & Tjernberg, M. 1996. Rödlistade fåglar och ryggradsdjur. Artdatabanken

Aronsson, M. 1999. Rödlistade kärlväxter i Sverige. Artdatabanken.

Cederberg, B mfl. 1997. De trädbärande impedimentens betydelse för rödlistade arter. Artdatabanken

Ehnström B mfl. 1993. Rödlistade evertebrater i Sverige. Artdatabanken..

Hallingbäck, T. 1995. Ekologisk katalog över lavar. Artdatabanken.

Hallingbäck, T. 1996. Ekologisk katalog över mossor. Artdatabanken.

Hallingbäck, T. 1998. Ekologisk katalog över storsvampar. Artdatabanken

Hallingbäck, T. 1998. Rödlistade mossor i Sverige. Artdatabanken.

Hansson, L. 1997. Boreal ecosystems and landscapes: structures, processes and conservation of biodiversity. Ecological Bulletins 46.

Johanson, P., Lintrup, J. & Oldhammer, B. 1988. Väglös Vildmark, Naturskyddsföreningen Mora.

Larsson, K-H. 1997. Rödlistade svampar i Sverige. Artdatabanken.

Lundqvist, R. 1997. Dalarnas urskogar. Länsstyrelsen.

Löfgren, L. 1997. Skogsreservat i Sverige. Naturvårdsverket pm 4707.

Malcolm, L. & Hunter, J.R. 1999. Maintaining Biodiversity in Forest Ecosystem. Cambridge University Press.

Naturhänsyn i skogen. 1991. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

Oldhammer, B. 1994. Skyddsvärd naturskog i Mora, en inventering 1991-1992.

Oldhammer, B. & Turander, P. 1999. De sista stora naturskogarna i Mellansverige. Svensk Botanisk Tidskrift 93:177-187.

Rafstedt, T. & Bratt, L. 1990. Våtmarker i W-län. Länsstyrelsen.

Ryneus, T. 1988. Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen.

Skydd av skogsmark - behov och kostnader. SOU 1997: 97, 98.

Svensson, L. 1996. Biologisk mångfald i skogslandskapet. Naturvårdsverket rapport 4644.

Söderbergsområdet. 1994. Naturskyddsföreningen i Mora. Stencil.

Thor, G. & Arvidsson, L. 1999. Rödlistade lavar i Sverige. Artdatabanken.

Turander. P. 1996. Kallbolsfloten. Länsstyrelsen.

Wikars, L-O. 1997. Brandinsekter i Orsa finnmark: biologi, utbredning och artbevarande. Entomologisk Tidskrift 118:155-169.

Hybriden dvärgbjörk/glasbjörk på Högfljot NV Mora

Tabell 1

Naturvärden i det mer än 20.000 hektar stora område (A) som föreslås bli ett sammanhängande skyddat område. Där har påträffats närmare 60 rödlistade växt- och djurarter. Fler kommer att hittas, exempelvis finns inga insektsundersökningar. Områdets svagheter är bristen på produktiv skog, *men det är också detta som ger områdets dess karaktär!* Brist på lågor samt begränsad artrikedom i många av de magra markerna i framförallt norr och nordväst.

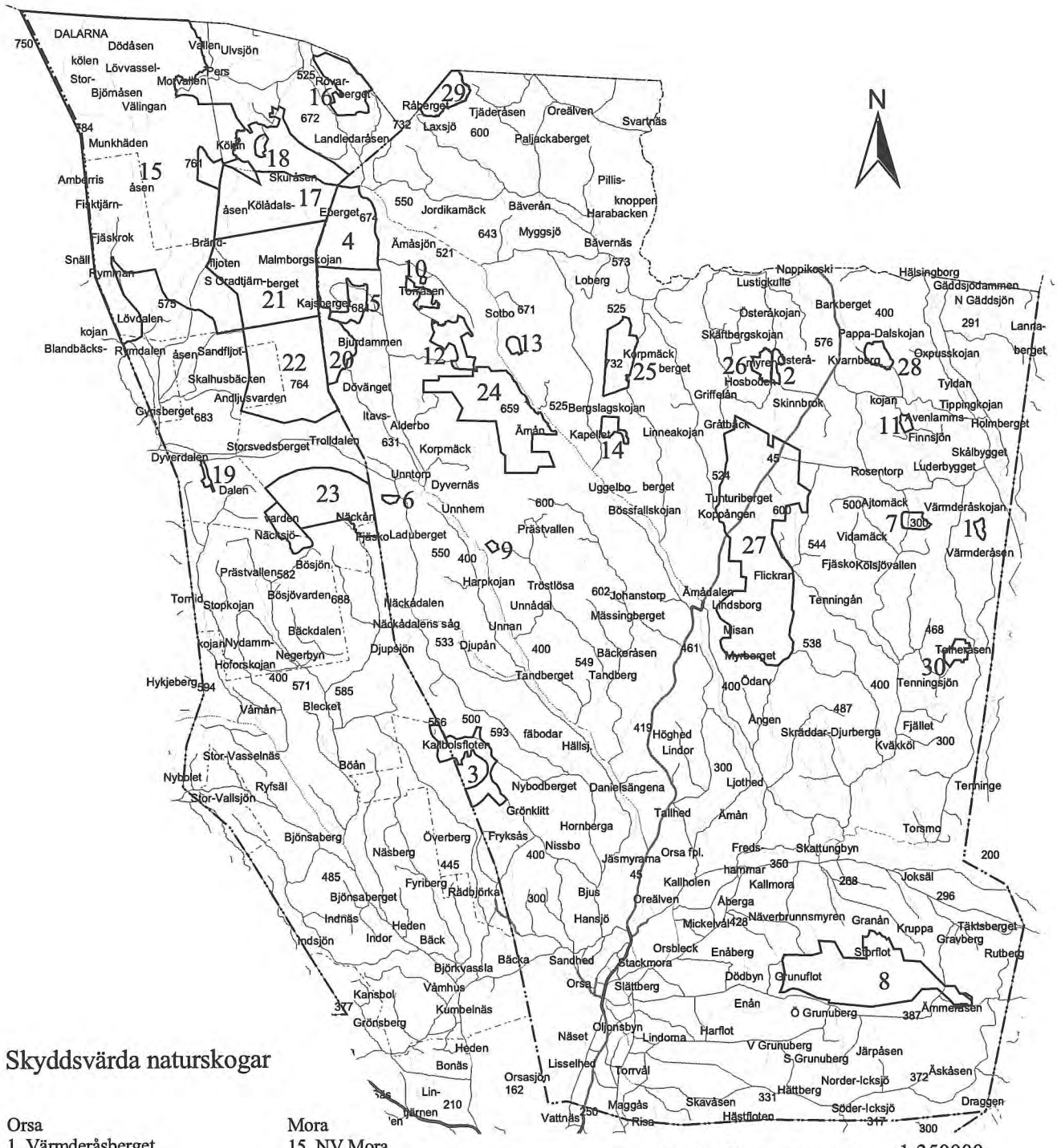
Den naturliga dynamiken är satt ur spel (B). Samma värdering av ett liknande skogligt produktionslandskap som A, där exempelvis contortatall dominerar.

Genomsnittligt mycket värdefullt skogligt naturreservat i Dalarna (C) som har en storlek på 50-300 hektar.

0=lite till knappast existerande
X= lite till normalt
XX= stor
XXX= mycket stor

Kriterie	A	B	C
Storlek	XXX	(0)	X
Rödlistade arter	XX	(0)	XX
Rika artpopulationer	XXX	(0)	X
Rariteter	X	(0)	XX
Artrikedom	XX	(0)	XX
Representativitet	XXX	(0)	XX
Möjligheter återskapa naturlig störningsregim	XXX	(0)	0
Variationsrikt/mångformigt	XXX	(0)	X-XX
Produktiv skog	X	(X)	XX-XXX
Gamla träd	XXX	(0)	XX
Opåverkat av modernt skogsbruk	XXX	(0)	X
Avsaknad av skogsbilvägnät	XXX	(0)	X
Döende/döda träd	XX	(0)	XX
Lågor	X-XX	(0)	XX
Lövträd	X-XX	(0)	X-XX
Flerskiktat	XXX	(0)	XXX
Kontinuitet	XXX	(0)	XXX
Orördhet	XXX	(0)	XX
Avgränsningsmöjligheter	XXX	(0)	X
Friluftsområde/jakt	XXX	(0)	XX
Studieobjekt	XXX	(0)	XXX
Forskningsintresse	XXX	(0)	XXX
Kulturhistoria	XXX	(X)	X
Möjligheter att bevara eller öka artrikedomen	XXX	(0)	X
Metapopulationsdynavik med reservat i närheten	XXX	(0)	0-X
Tystnad	XXX	(0)	0

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

N
DALARNA
Dödåsen
Vallen
Ulvsjön
kölen
Lövvassel-
Stor-
Pers
Björnåsen
Mörtvallen
Välingan
Munkhäden
Kölen
Amberris
åsen
Skuråsen
Fisktjärn-
åsen
Kölådals-
Eberget
Fjäskrok
Brändtjöten
Snällrymman
Malmborgskojan
S Oradtjärnberget
Lövdalen
kojan
Blandbäcks-
Rymdalen
åsen
Sandfiljot-
Skalhusbäcken
Andljusvarden
Gyrisberget
Dyverdalen
Storsvedsberget
Trolldalen
Dalen
varden
Näcksjö-
Prästvallen
Bösjön
Bösjövarden
Tomid
Stopkojan
Nydamm-
kojan
Hoforskojan
Negerbyn
Bäckdalen
Hykjeberg
Våmån
Blecket
Stor-Vasselnäs
Nybolet
Ryfsäl
Stor-Vallsjön
Landledaråsen
Råberget
Laxsjö
Tjäderåsen
Oreälven
Svartnäs
Paljackaberget
Pillis-
knoppen
Harabacken
Jordikamäck
Bäverån
Myggsjö
Bävernäs
Ämåsjön
Tomåsen
Sotbo
Loberg
Bjurdammen
Dövänget
Itavs-
Alderbo
Korpmäck
Unntorp
Dyvernäs
Unnhem
Näckån
Ladu
Fjäsko
berget
Harpkojan
Tröstlösa
Unnådal
Unnan
Näckådalen
Näckådalens såg
Djupsjön
Djupån
Tandberget
Tandberg
Kallbolsfloten
fäbodar
Hällsj.
Nybodberget
Danielsängena
Grönklitt
Hornberga
Björnsaberg
Överberg
Fryksås
Näsberg
Nissbo
Fyriberg
Rådbjörka
Björnsaberget
Indnäs
Indsjön
Heden
Indor
Bäck
Björkvassla
Bäcka
Sandhed
Våmhus
Kumbelnäs
Kansbol
Grönsberg
Bonäs
Lin-
järnen
Näset
Lisselhed
Orsasjön
162
Vattnäs
Maggås
Risa
Oljonsbyn
Lindoma
Harflot
Stackmora
Orsa
Slättberg
Dödbyn
Grunuflot
Enån
Ö Grunuberg
V Grunuberg
S Grunuberg
Järpåsen
Norder-Icksjö
Söder-Icksjö
Hättberg
Skavåsen
Hästfloten
Draggen
Åskåsen
Ämmerasen
Torrvål
Orsa fpl.
Freds-
Skattungbyn
hammar
Kallholen
Kallmora
Joksäl
Aberga
Mickelvål
Näverbrunnsmyren
Granån
Kruppa
Täktsberget
Gravberg
Rutberg
Storflot
Enåberg
Orsbleck
Bjus
Hansjö
Ämån
Höghed
Lindor
Tallhed
Ljothed
Angen
Skräddar-Djurberga
Kvåkköl
Fjället
Tenninge
Torsmo
Tenningsjön
Tenningån
Misan
Myrberget
Ödarv
Flickrar
Johanstorp
Ämådalen
Lindsborg
Mässingberget
Bäckeråsen
Tandberg
Fjäsko
Kölsjövallen
Vidamäck
Värmderåsen
Ajtomäck
Värmderåskojan
Tunturiberget
Koppången
Uggelbo
berget
Bössfallskojan
Prästvallen
Linneakojan
Grätbäck
Kapellet
Bergslagskojan
Korpmäck
Ämån
Alderbo
Itavs-
Skinnbrok
Griffelån
Hosbodarna
Österå-
myren
Österåkojan
Skärtbergskojan
Korpmäck
berget
Barkberget
Pappa-Dalskojan
Kvarnberg
Oxpusskojan
berget
Tyldan
kojan
Tippingkojan
Avenlamms-
Holmberget
Finnsjön
Skålbygget
Luderbygget
Rosentorp
Noppikoski
Lustigkulle
Hälsingborg
Gäddsjödammen
N Gäddsjön
Lanna-
Sotbo
Bjurdammen
Kajsberget
Tomåsen
Ämåsjön
Malmborgskojan
S Oradtjärnberget
Rymdalen
Sandfiljot-
Skalhusbäcken
Andljusvarden
Gyrisberget
Dyverdalen
Storsvedsberget
Trolldalen

15. NV Mora

Objektnamn: NV Mora
Areal: Drygt 12.000 hektar
Lägesbeskrivning: N Rymdalen norrut till Härjedalsgränsen vid Ulvsjön

Översiktlig beskrivning
Trots sin storlek ett ganska enhetligt område 500-784 meter över havet. Dalagranit av främst Garbergstyp dominerar men längst i norr finns bredvadsporfyr.
Områdets norra del karaktäriseras av stora myrar och glesa skogsområden av vardkaraktär. Längre söderut tätnar skogen. Gles tallskog eller blandskog dominerar utom längs bäckar, sumpskogar och i en del sluttningar där det växer granskog. Många grantätningar framförallt södra delen utgör morar och har även sådana beteckningar på kartan, t ex Brynnbärsmoren. Fisktjärnsåsen och de trakterna utgörs av en fin naturskog där granmorarna har metergrova granar samt en hel del lågor.

Högfljot

Trädstruktur

Granmor vid Fisktjärnåsen

Tallskog, granskog samt blandskog dominerar även om det även finns partier med lövskog. Flerskiktade skogar av olika generationer. På flera platser finns områden där månghundraåriga tallar dominerar och där gamla avverkningsspår efter dimensionsavverkningar är ganska få. En del utgör i det närmaste ren urskog, bl a strax norr om Brynnbärsmoren där mer än tio hektar domineras av uppskattningsvis 300-500-åriga tallar och mängder av torrträd. Brandljud i levande tall. Partivis rikligt med torrakor.

Ett avvikande område är Dalkarlsängenas bäckdrog där granen dominerar och hänglavsförekomsten är synnerligen riklig. Träden är helt och hållet draperade av garnlav, manlav och violettgrå tagellav. Orsaken är att bäckarna rinner fram i ett myrlandskap som gör fuktighetsförhållandena optimala.

Även övriga östsluttningen från Gråfljot ända upp mot Härjedalsgränsen är intressant då det finns sumpgranskogar med gamla träd, framförallt längs bäckdrogen. I de södra delarna ska de värdefulla granmorarna framhållas. Där finns även myrmosaiker med sumpskog, bäckar och lavrika granskogar omväxlande med tallskog på torrare marker. Det är ett fascinerande naturskogslandskap att vandra i.

Gammal tall Vakerbodberget

Åldersstruktur
Självklart är området påverkat av dimensionshuggningar men genomgående är det gott om gamla träd, uppemot 500 år. En del avvikande grova, härjade och imponerande tallar som

finns på några ställen torde vara ännu äldre. Skogen i Rymdalen är yngre och mer påverkad men inslaget av gamla träd och bestånd är ändå ganska stort. Bara någon km från Rymdalen ökar naturskogskvaliteterna snabbt.

Historik
Tyvärr har en del avverkningar gjorts vid Kräckelbäcken och merparten av dessa områden ingår därför ej i avgränsningen. Däremot finns smärre partier med contorta (någon form av försöksplantering 700 m.ö.h.) längs den primitiva vägen som går in mot kraftledningen. Dessa ingår i avgränsningen och kan lämpligen brännas bort vid något tillfälle. Ett par äldre avverkningar i mitten av 1900-talet har gjorts vid Vakerbodsberget.

För övrig historik hänvisas till det historiska kapitlet i boken Väglös Vildmark. Där omnämns bland annat de omfattande myrslogarna i området. Flera av dessa håller nu på att växa igen med framförallt gran och björk.

Tallskog norr om Brynnbärsmoren

Gamla/ senvuxna träd
Mycket rikligt. I närheten av Rymdalen är träden yngre men åldrarna ökar ju längre mot norr man kommer.

Lågor
Sparsamt men partivis rikligare, framförallt i mer produktiva granskogar och längs bäckar. Tallurskogen norr om Brynnbärsmoren har betydligt fler lågor än övriga tallskogar.

Brandspår
Rikligt förekommande. Men myrarna och höjdläget gör att brandfrekvensen är lägre än på andra håll och det finns inte så mycket brandljud. Detta varierar dock eftersom området är mycket stort.

Rödlistade och intressanta arter
Varglaven är en av områdets mer intressanta arter då den förekommer på åtskilliga 100-tals torrakor, stubbar och även gran (strax norr om Rymdalen 1986). På en del platser har varenda torraka och torrträd *varglav* och partivis förekommer den ymnigt. En närmare kartläggning vore av stort intresse och detsamma gäller förekomsten av *knappnålslavar* på gamla träd.

Dalkarlsängenas hänglavskogar

Vid Gråfljot och Dalkarlsängena finns rika hänglavskogar. Träden har synnerligen rik lavförekomst. Här finns även *knottrig blåslav* på flera ställen (liksom vid Fisktjärnåsen), *violmussling*, *doftskinn*, *tretåig hackspett*, *spillkråka* och bäckdrog med *gullpudra*. Längs Vällingan i närheten av Morvallen växer *vinbär* och *ullticka*. Där finns en hel del död ved och många träd är skadade av höga vårflöden.

Vällingån

Fågelfaunan är ganska fattig på vintern även om förekomsten av *ripa* och *tjäder* samt även orre är riklig. Särskilt ripan har en stark förekomst vilken utnyttjas av *kungsörnen* som för övrigt finns med flera par i denna region. Reviren ligger med ett avstånd på någon mil, mer i mycket magra marker. *Duvhök*, *slaguggla* och

varfågel är noterade liksom *stenfalk fjällvråk och ormvråk.*

Under en veckas inventering av myrmarkerna som undertecknad gjorde 1978, sågs på myrarna i området t ex *23 ängspiplärkor, 20 dalripor, 35 ljungpipare, 66 grönbenor, 198 gulärlor, 9 brushanar, 30 gluttsnäppor och 6 småspovar.* Det finns även *storpspov* vid Gråfljot. Områden som ligger öde på vintern "blommar" upp och sjuder av ett rikt fågelliv på sommarhalvåret. *Tjädern* var våren 2000 vanlig i myr och sumpskogsmosaikerna. Flera hönor på ägg noterades.

Tjäderbetad tall och knottrig blåslav på gran i förgrunden

Andra noterade arter i objektet är rikligt med *violettgrå tagellav* i hela området, *lunglav, tickmussling* och *knappnålslavar*: på några barkflagor/vedbitar som samlades in vid Fisktjärnåsen/ Tvärrymman återfanns arter som *grå nållav, blanksvart spiklav, svart spiklav, Chaenothecopsis fennica, Chaenothecopsis pusilla, ärgspik* och de rödlistade *rödbrun blekspik* och *smalskaftlav.*

Vid Brynnbärsmoren och norr därom noterades vid ett besök *liten hornflikmossa* (en låga), *doftskinn* och *gränsticka* här och där, *rosenticka, rödbrun blekspik, rynkskinn, ullticka, skrovellav, kötticka, knottrig blåslav* på flera granar och björk. Det fanns rikligt med spår efter *tretåig hackspett.* Ett par *tornseglare* samt *lavskrika* observerades.

Liggplats för björn Vakerbodsberget

I Vakerbodsbergets västsluttning växte *vedtrappmossa* på en tallåga. Vid Högfljot är *hybriden dvärgbjörk x glasbjörk* beståndsbildande över flera hektar.

Bland däggdjuren finns liksom i alla nämnda områden i norra Mora kommun *björn.* Under inventeringen sågs björn och flera björniden, bland annat i detta objekt. En *mård* sågs i Brynnbärsmoren. I åarna håller *uttern* till. *Vesslan* (alltså inte hermelin) är vanlig och på vintern ses vissa år (1999) rikligt med spår. På våren vandrar *älgen* upp i höglägesskogarna och i slutet av maj sågs flera kor med nyfödda älgkalvar.
Sammanfattningsvis skulle en mer detaljerad inventering ge mycket av intresse.

Björnriven myrstack Vakberbodberget

Bedömning

Ett för Dalarna helt unikt objekt som är mer än 12.000 hektar helt utan skogsbilvägar. Väglösheten, myr- och vardlandskapet samt den stora tillgången på gamla träd är kvaliteter som ska framhållas. Antalet lågor håller på att öka, något som märks tydligast i de mer produktiva partier som finns. Där har skadorna efter dimensionshuggningarna redan börjat läka så att säga. Om man bränner skog ökar den döda veden vilket kommer att gynna den biologiska mångfalden.

I sydväst utgör bergen en bra avgränsning och på sikt kommer skogen i denna del att utgöra en värdefull miljö eftersom den är något mer produktiv. Det vore dumt att pruta bort denna skog. När det gäller skogen i kilen längs Ryman, söder om kalkdoseraren och mellan vägen och Älvdalsrå, är där en fin myrmosaik.

Dock finns partier med ungskog på några ställen längs vägen i södra delen. Det är alltså ojämn naturskogskvalitet vid Ryman med andra ord. En exakt avgränsning kan diskuteras. Norr om Morvallen, dvs väster om Ulvsjön, finns ungskog som skulle kunna exkluderas, men å andra sidan utgör sjön en bra gräns mot den väglösa tassemarken. Dessutom kommer där nu rikligt med lövskog.

Till objektet har även Stormyren ritats in fram till Ulvsjövägen liksom all skog (och ett par hyggen öster om Rolandåsen) från Mellerståstjärnen och ner till Prästslåttbäcken (obs att avgränsningen kan behöva detaljjusteras). På bägge sidor om Ulvsjövägen finns i denna del gammal naturskog värd att skydda. Väster om vägen är det mest gran och öster om vägen vid Simåsuggen gammal tallskog lämplig att bränna. Om avgränsningen görs enligt detta förslag binds objektet ihop på ett bra sätt med det intilliggande objektet Skuråstelet i öster och den skyddsvärda Stormyren skyddas.

Skogen i östsluttningen vid Ulvsjövägen är lite mer produktiv än i övrigt. Att låta ett par hyggen ingå kan kanske tyckas väl magstarkt, men det vore synd att utesluta denna del på grund av hyggena. Eventuellt kan de gränsas ur. Fisktjärnsåsen där Korsnäs snitslat skogen måste sparas (kanske kan området ingå i bolagets 5 procent FSC-skog?). Bl a finns produktiva granmorar med lågakontinuitet.
Norr om Brynnbärsmoren ligger ett tallområde på tiotalet hektar som består ursprunglig tallskog med få stubbar. Det kan i det närmaste klassas som urskog och är ***det största kända tallurskogsobjektet i Mora kommun*** med synnerligen rik förekomst av torra tallar och även tallågor.

En närmare inventering av objektet borde göras.

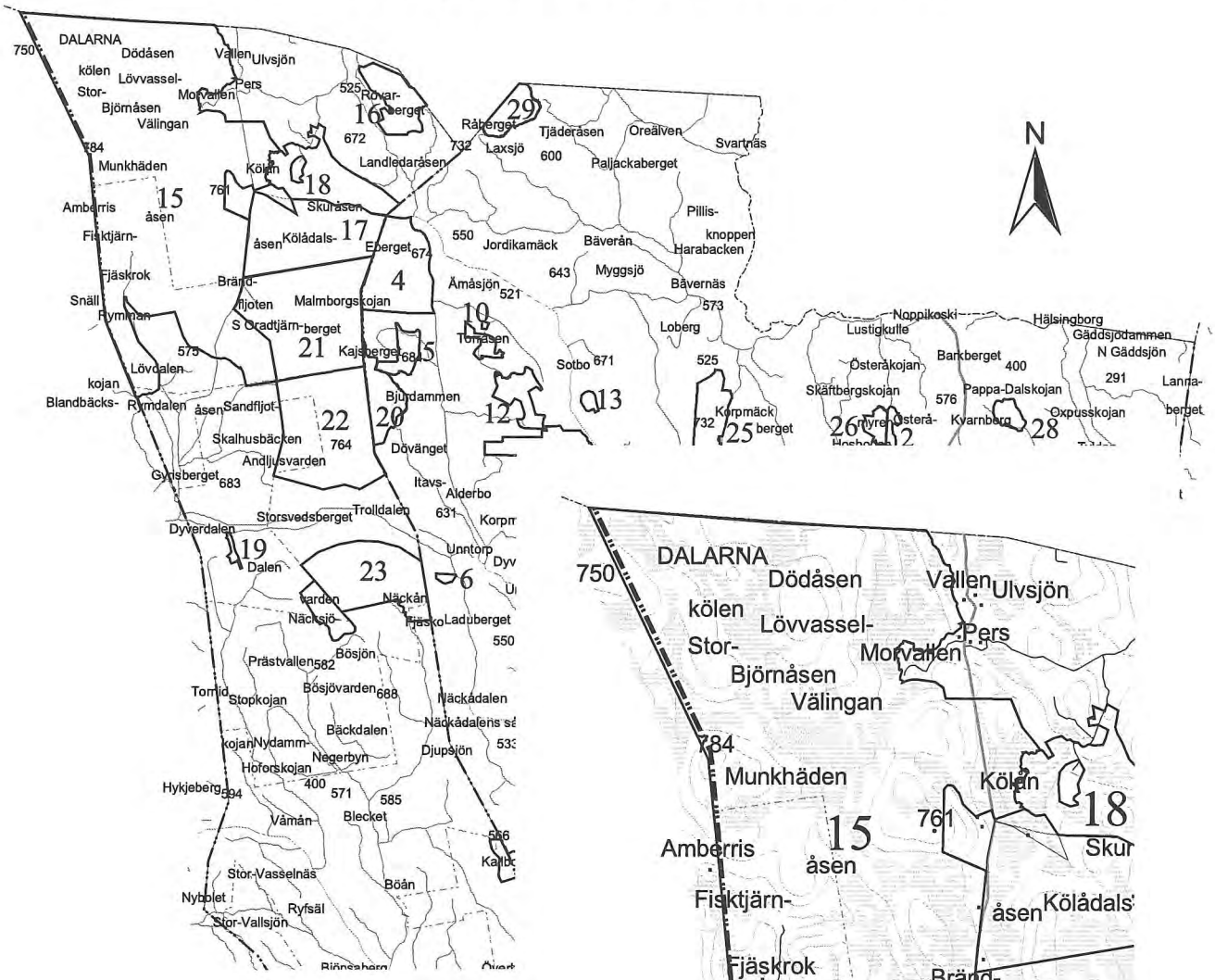
Litteratur

Johanson, P., Lintrup, J. & Oldhammer, B. 1988. Väglös Vildmark, Naturskyddsföreningen Mora.
Rafstedt, T. & Bratt, L. 1990. Våtmarker i W-län. Länsstyrelsen.
Ryneus, T. 1988. Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen

Brynnbärsmoren. Lågaföryngring. Träden står på rad.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

15. NV Mora 13 420 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

16. Rövarberget

Objektnamn: Rövarberget
Areal: C:a 500 hektar
Lägesbeskrivning: 8 km Ö Ulvsjön

Översiktlig beskrivning
Nordöstra delen av Mora kommun ligger 590-697 meter över havet. Det finns ett par större myrar, många småmyrar och några bäckar i området. Annars dominerar berg som Tvönnet och själva Rövarberget. Berggrunden utgörs av Dalagranit men det finns även större partier med diabas, något som bland annat märks på en rikare växtlighet vid Malmtäktsmyren.

Skogen som står kvar berättar vad som avverkats.

Trädstruktur
Tallskog dominerar men det finns även rikligt med gran intill bäckar, myrar och sluttningar liksom blandskog. Rikedomen på torrakor är stor i hela området, såväl i skog som vid myrar.

Åldersstruktur
Mycket hög, en undersökt tall var minst 440 år.

Historik
Naturligtvis är detta objekt som alla andra objekt i inventeringen påverkat av dimensionshuggningar, men anmärkningsvärt många gamla träd är lämnade. En av orsakerna kan ha varit deras brandskador. På senare tid har också vägar och hyggen börjat stycka sönder området, trots vetskapen om de höga naturvärdena. Kalhyggesbruket i denna region är avskräckande, inte minst på Härjedalssidan. Detta talar för ett stort reservat vid Rövarberget.

Gamla/senvuxna träd
Mycket rikligt.

Lågor
Partivis rikligt

Brandspår
Stubbar och torrakor har spår efter närmare tio bränder. De flesta levande träd har dock bara spår efter någon enstaka brand även om det finns träd med skador efter flera bränder. Några brandår är 1616, 1666, 1777, 1853, 1930-31. I mitten av 1770-talet finns flera bränder registrerade som troligen härrör från en större brand i området. I en stubbe med åtta bränder var det 44 år mellan bränderna i genomsnitt. Här har alltså brunnit betydligt oftare än i nordvästra delen av Mora kommun. Totalt finns hundratals levande träd med brandljud.

Varglav på gran!

Rödlistade och intressanta arter
Varglav växer rikligt på flera ställen men främst vid Malmtäktsmyren. Den finns där även på flera granstammar med 5 cm stora tofsar samt på björk. *Varglaven* finns också på torrakor i vanlig tallskog. Vid Malmtäktsmyren finns även *grenlav*.

Andra noterade arter är *mörkhövdad spiklav, skrovellav, lunglav, dvärgbägarlav, knottrig blåslav*, och *skuggblåslav, skorplavar* som *Amygdelaria panacola, guldorangelav (Caloplaca chrysodeta hotk. 3), Chaenoteca subroscida, brunpudrad nållav, kornig nållav, gammelgranskål, ullticka, kötticka, rynkskinn, lappticka, doftskinn, lavskrika, tretåig hackspett, spillkråka, tjäder* (20 ex en dag 1991) och skalbaggen *Ostoma ferruginea.*

Brandljud

Bedömning

Självklart skyddsobjekt, dels med tanke på att det är ett omtyckt utflyktsmål, dels med tanke på det stora antalet rödlistade arter som hittats. Här finns fortfarande ett stycke intakt naturskog/ vildmark. En " naturlig" dynamik skulle kunna återskapas genom bränning.

Det "kärnområde" som avgränsades i Mora kommuns naturskogsinventering 1991-1992 har utökats eftersom nordöstra kommundelen ännu består av ett intakt och obrutet område. De högsta naturvärdena är funna i kärnområdet, dvs i södra delen av objektet kring Rövarbergsgrottan.

Ett omväxlande och värdefullt område i sydvästra delen av Rövarberget har lagts till. Det är fläckvis något ojämnt och strax norr om den lilla tjärnen finns en äldre avverkning med kvarlämnade fröträd. Det finns även lite medelålders och homogen tallskog, men strax växlar miljön karaktär igen och gammelskogen börjar åter dominera. Där finns småmyrar, bäckar och fuktigare partier med gran, delvis på blockrik diabasmark. Skogen är produktiv i delar av denna västsluttning och det är angeläget att den sparas. Norra delen av objektet samt Rövarbergets topp domineras av äldre och gles tallskog samt några granskogskörtlar.

Omkring Rövarbergsvallen finns en rik manlavslokal. Manlavskogen är en "skogstyp" som minskar alltmer i Dalarna och har blivit direkt ovanlig (Linné beskrev den som vanlig under sin resa i Dalarna på 1700-talet). I norr och nordöst har en halvkilometerbred zon (cirka 100 hektar) längs gränsen uteslutits från objektet då tallen är ganska ung. Den skulle dock kunna införlivas med ett reservat och brännas. I denna norra del finns många träd med brandljud samt en del med ganska grov dimension. Partivis är tallen högvuxen.

Sammanfattningsvis det ur flera aspekter mest skyddsvärda objektet i norra delen av Mora kommun.

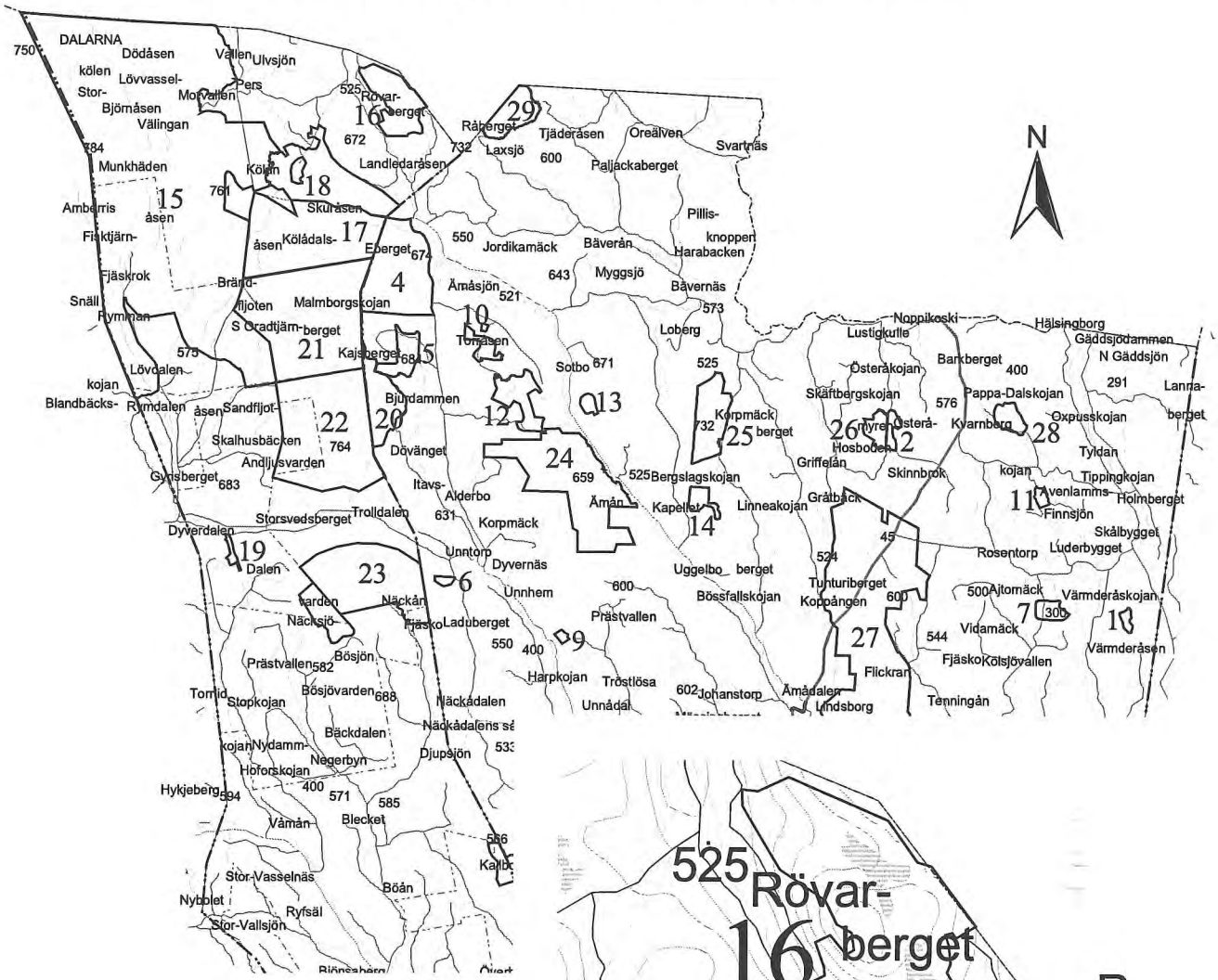
Litteratur:

Lundqvist, R. 1997. Dalarnas urskogar. Länsstyrelsen.
Oldhammer, B. 1994. Skyddsvärd naturskog i Mora, en inventering 1991-1992.

Gamla lågor Rövarberget

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

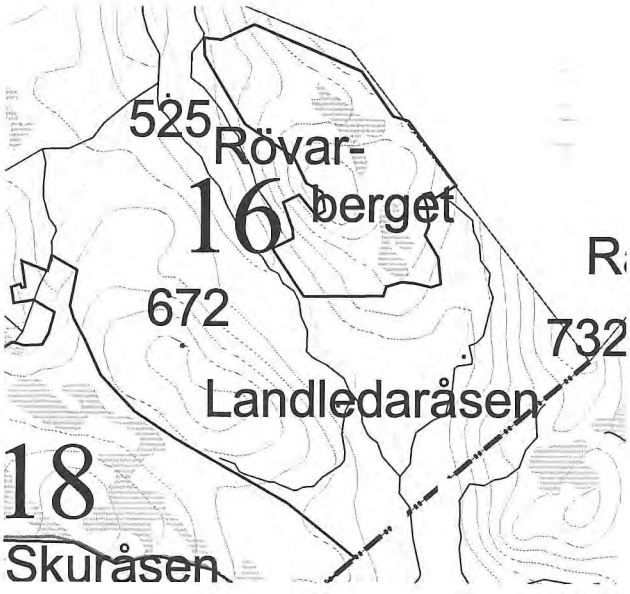
1:350000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

1:100000

16. Rövarberget 640 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

17. N Oremyren-Skuråsen

Objektnamn: N Oremyren-Skuråsen
Areal: 1.800 hektar
Lägesbeskrivning: 8 km SO Ulvsjön

Oremyren, ett vackert myrlandskap omgärdat av skog med gammal gran och tall

Översiktlig beskrivning
Höglägesskog 600-700 meter över havet som domineras av bredvadsporfyr och smärre stråk av diabas. Ett tämligen enhetligt område med myrar och glesa skogar samt ett antal bäckar och åar. I nordöst finns varierad topografi och Jämtån ligger nerskuren i en grund dalgång, ställvis med brantare sidor.

Trädstruktur
Glesa tallskogar med visst lövinslag och blandskog. Längs bäckar, raviner och i fuktigare partier växer granskog. Vissa partier med ren lövskog, t ex öster om sammanflödet Kräckelbäcken och Kölån.

Åldersstruktur
Genomgående gammal skog, inga spår av moderna avverkningar. Intill vägen i norr har uttag av träd gjorts men gamla fröträd mm har sparats. Samma sak gäller en äldre avverkning vid Kölådalsåsen som idag domineras av en *fröträdsgeneration*. Det är dock fortfarande naturskog. Dessa partier med fröträd har delvis börjat växa igen. Flerhundraåriga tallar är mycket vanliga och vackert utformade tallskogar finns på flera platser, t ex öster om Jämtån in mot Ebergsområdet.

Jämtån

Historik
Skuråsen och stigen mot Råstensmyren och Jamtmotåsen är klassiska marker för dem som utforskar den mytomspunna platsen för *Jamtmot*, en gammal marknadsplats i ödemarken. Se vidare boken Väglös Vildmark och där omtalade referenser.

Gamla/senvuxna träd Mycket rikligt.

Lågor Sparsamt.

Brandspår
Brandspår finns i hela området, men det har inte brunnit så ofta här beroende på myrarna och höjden över havet.

Rödlistade och intressanta arter
Vid Vasskällbäckens östra del finns en rik *ringlavslokal* med ett par hundra träd samt lavbålar uppemot 30-40 cm. ***En av de rikare och mer vitala förekomsterna i Dalarna.*** *Ringlav* finns även närmare Skuråsen. En annan art med rika förekomster är *varglav* som finns spridd i hela området. Den är vanligast runt Oremyren, framförallt i dess västra del i gränsen till Malmborgsrutan. Antalet träd med varglav uppgår till flera hundra.

40 cm lång ringlav

Vid Oremyren finns ett rikt fågelliv med bland annat *myrsnäppa, trana, brushane, kricka* och *småspov*. I skogen häckar *tallbit* som sågs sjungande den 29 maj 1980 samt under mid-

sommarveckan 1978. *Tretåig hackspett* häckar liksom *göktyta* och *tjädern* är vanlig i hela området. Rikligt med *apotecier på garnlav* i sumpskog.

Bedömning
Ett självklart skyddsobjekt med storslagna gammelskogar helt utan spår efter moderna avverkningar och med mycket gamla träd. Rikligt med torrakor och en hel del varglav. Längs bäckar finns spännande granskogar där lågorna börjat öka i antal.

Objektet angränsar till flera mycket skyddsvärda objekt eller naturreservat. Kölådalsåsen och ett område i nordvästra delen intill vägen är visserligen påverkat men objektet är ändå ett obrutet naturskogsområde och bör därför skyddas i sin helhet. Den höga höjden över havet talar helt emot avverkningar.

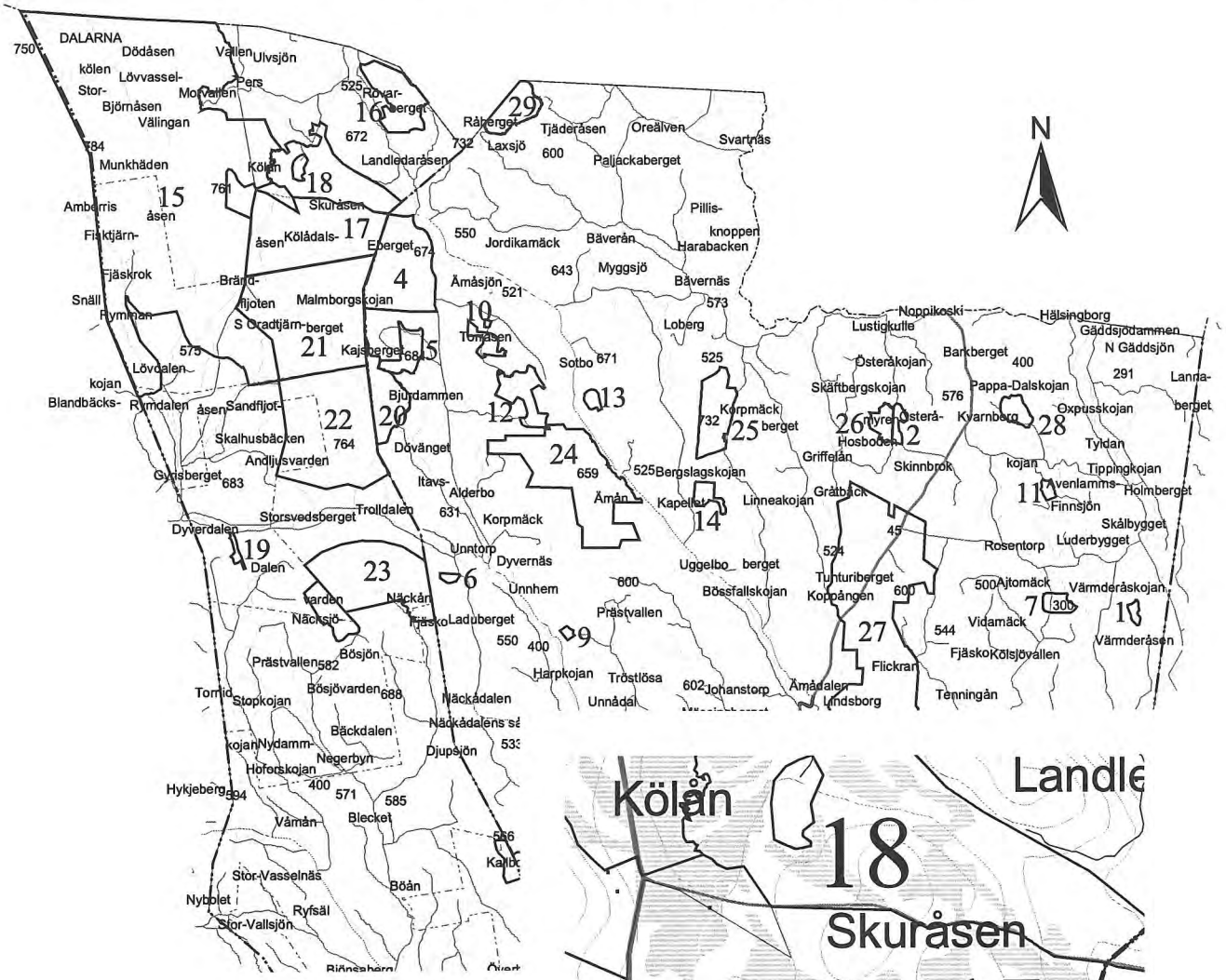
Större delen av den värdefulla Oremyren ligger utanför Malmborgsrutan och myren är inte bara ***en av de artrikaste i norra Mora vad gäller fåglar***, utan ligger också vackert i en sänka med gammal skog runt om i alla kanter.

Ringlav

Litteratur
Johanson, P., Lintrup, J. & Oldhammer, B. 1988. Väglös Vildmark, Naturskyddsföreningen Mora.
Rafstedt, T. & Bratt, L. 1990. Våtmarker i W-län. Länsstyrelsen.
Ryneus, T. 1988. Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

17. N Oremyren-Skuråsen
2 060 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

18. Skuråstelet

Objektnamn: Skuråstelet
Areal: 1.100 hektar
Lägesbeskrivning: 5 km SÖ Ulvsjön

Översiktlig beskrivning
Ett topografiskt variationsrikt område 577-705 meter över havet som domineras av bredvadsporfyr samt ett par stråk av diabas som går i dagen på flera platser. Variationsrikedomen vad gäller natur och topografi är större än i något annat objekt i norra delen av Mora kommun.

I stort domineras landskapet av Glödalsbäckens breda ravin som delar upp sig i ett antal småraviner och ett antal åsbildningar. I ravinbottnen återfinns i huvudsak glesa skogar och myrar samt små tjärnar, men på flera ställen finns även tätare granbestånd. Hällmyren utgör en mycket naturskön sluttningsmyr som tillsammans med Åsängsmyren omgärdar Skuråstelet utpräglade höglägesskog, vilken hyser såväl tall och gran som blandskog. Landskapsbilden är ovanligt vacker. Skogsmyrmosaiken vid Stormyren ökar variationen ytterligare.

Granmor

Trädstruktur
Här finns alla tänkbara skogstyper. Täta gransamlingar i raviner och längs bäckar, gles gran i högre terräng och i myrkanter. På några ställen resulterar diabasen och rinnande vatten i grov granskog med riklig förekomst av grova granlågor. Det finns såväl tät som gles tallskog samt lövskog i form av lövbrändor på flera platser. Därtill kommer blandskogar. Lövskogen har gott om sälg och det finns också aspbestånd, björkområden samt blandlövskog. Ofta växer lövet längs med åsarna där elden dragit fram.

Åldersstruktur
Genomgående hyser hela området gamla träd på flera hundra år, medan lövbrändor och en del brandpåverkade delar domineras av cirka 100-åriga träd. Många äldre tallar härrör från 1500-talet. Flerskiktat. En vanlig tallgeneration är cirka 250-300 år.

Historik
Brandprägeln dominerar detta område mer än andra. Vid Skuråstelet finns ett dussin brandårsbestämningar gjorda: 1698, 1843, 1893, 1889. Groningsår cirka 1588. 1889 eller kanske 1888, finns belagda i stubbar från Landledaråsen på flera ställen samt ända ner mot Eberget.

Allt talar för att det i slutet av 1800-talet vid denna tid brann en eller flera gånger och att elden svepte fram längs åsar och torra partier vid Glödalsbäcken. Förmodligen rörde det sig om stora bränder på ett par tusen hektar, även om långt ifrån all mark berördes av eldens framfart. 100-tals träd som har brandljuden vända mot söder visar att branden torde ha kommit från norr och svept neråt.

Även i mitten av 1800-talet finns brandår i stora delar av norra kommundelen. Det finns även bränder registrerade en bit in på 1900-talet samt omkring 1775. Skuråstelet utgör ett brandfältsområde där många träd med brandljud tillåter en rekonstruktion av händelseförloppen. Den brandstudie som gjorts (se Väglös Vildmark) är av översiktlig karaktär och omfattar få brandljud. Det går inte att hitta större skillnader i brandfrekvens mellan olika väderstreck. Dock har sydvända partier högst brandfrekvens på mindre än 50 år, men totalt sett rör det sig om brandfrekvenser på 50-100 år. Notabelt är att en del bränder gått över myrar och även brunnit in i en del granskogar. Granar med brandljud är ej ovanliga och vid Knätten (strax intill området) finns en hel granskog med brandljud. Även vid Eberget finns granskog med brandljud. Det är alltså inte så enkelt

att granskogarna inte drabbas av bränder eller att de dör då det brinner. I objektet Skuråstelet kan branddynamiken studeras och den stora mängden gamla träd utgör naturligtvis ett levande historiearkiv som bara väntar på att utforskas närmare.

Varglavens utbredning och spridning kan också studeras på ett intressant sätt då den förekommer på flera brandljud vid Skuråstelet, något som visar att den har en aktiv men förhållandevis långsam spridning i området. En sumpgranskog med grova granar och hänglavar är det närmaste man kan komma en brandrefug. Annars finns sådana mest vid riktigt blöta myrar och bäckar. Det är ingen tillfällighet att ringlaven överlevt i ett blött myrdrog precis intill detta objekt i sydöstra delen men på andra sidan vägen (se beskrivning objekt N Oremyren).

Lövbrändorna som bildats växer delvis på diabasmark och det ligger diabasblock och diabasberg på flera ställen. Detta stråk med lövbrändor i Glödalsbäcken fortsätter mot Eberget där det också finns ett flertal lövbrändor eller partier med lövinblandning. I norra delen vid Stopbäcken finns granar med brandljud och under den stavagran med mycket manlav. De torrare tallmarkerna öster Knätten består av gammal tallskog där levande träd har spår efter 5-6 bränder.

Gamla/senvuxna träd
Mycket rikligt.

Lågor
Partivis rikligt i vissa granstråk längs bäckar och i raviner. Lövträdslågorna blir allt fler.

Doftticka (nordlig anisticka på sälg i granskog på diabasmark

Brandspår
Mycket rikligt, totalt åtskilliga 100-tals.

Rödlistade och intressanta arter
Skorpgelelav (Collema occultatum) växer på lövträd i lövbrändorna och är så vanlig att detta torde vara länets rikaste förekomst av denna art. På en rönn och en sälg i en lövbrända på diabasmark noterades *knottrig blåslav*. Andra arter är *varglav* på brandljud och torrakor över hela området, partivis rikligt. *Skuggblåslav* finns på flera ställen, *rävticka* i lövbrända, *violettgrå tagellav, purpurmylia, tretåig hackspett, lavskrika*, ansamlingar av *tjäder*.

Området har vattenförbindelse med en gammal granskog vid Knätten med ett flertal dokumenterade knappnålslavar såsom *rödbrun blekspik* och *liten sotlav*. Även i detta objekt finns *liten sotlav* på grova granar liksom flera andra knappnålslavar. *Micarea hedlundii* är en sällsynt skorplav. *Lunglav* och *skrovellav* förekommer på några platser men är ej vanliga.

Många svampar är noterade såsom *rosenticka, ullticka, lappticka, gränsticka, rynkskinn, harticka*. I fuktigare partier finns hänglavskog.

Utter jagar i bäckarna i området och spår sågs senast vintern 1999-2000. Våren 2000 noterades *grenlav* (15 cm långt) längs Stopbäcken och *doftticka* (10-talet ex på en sälg) hittades i en sumpskog med unga granar samt riklig förekomst av sälg vid Glödalsbäcken. ***Det är enda kända lokalen i kommunen för dofttickan*** och sluttningen där den växer har ställvis en örtrik flora och en del lite krävande mossor. *Skavfräken* och *kattfot* noterades också, den senare för övrigt inte helt ovanlig i områden som brunnit.

Bedömning
Tillsammans med Rövarberget det mest intressanta objektet i norra kommundelen om man ser till den stora variationsrikedomen och det vackra landskapet.

Många rödlistade arter påträffade trots att inga mer ingående undersökningar gjorts. Precis söder om Skuråstelet vid vägen finns ett hygge med contorta. Det kan avgränsas om man så vill. De smärre hyggen som uppkommit längs vägen, norr om Vasskällbäcken, bör ingå i reservatet. Dessa partier kan brännas, vilket även contortaplanta-

gen med fördel skulle kunna göras. Detta skulle kunna ge svar på contorta-tallens spridningsförmåga i höglägesskog vid brand. De serotina kottarna kan i vissa fall vara tillslutna i åtskilliga årtionden för att spricka ut vid brand. Om kottarna växer in i trädens stammar kan fröna enligt litteraturuppgifter bevaras i groningsbart tillstånd mer än 100 år.

Skogsmyrmosaiken vid Stormyren i väster tillfogades objektet med viss tvekan. Detta område har visserligen naturskogsprägel, men färre äldre träd än i övrigt, dock är mosaiken mycket lämplig för bränning då det finns naturliga brandhinder. Dessutom kan man binda ihop Stormyren med objektet NV Mora. Däremot är skogen öster om Knätten imponerande med sina gamla tallöverståndare med brandljud. Här finns uppåt halvdussinet brandskador i ganska många träd. Annars är naturvärdena i denna del främst kopplade till Stopbäckens dalgång som hyser gammal skog med både gran och tall.

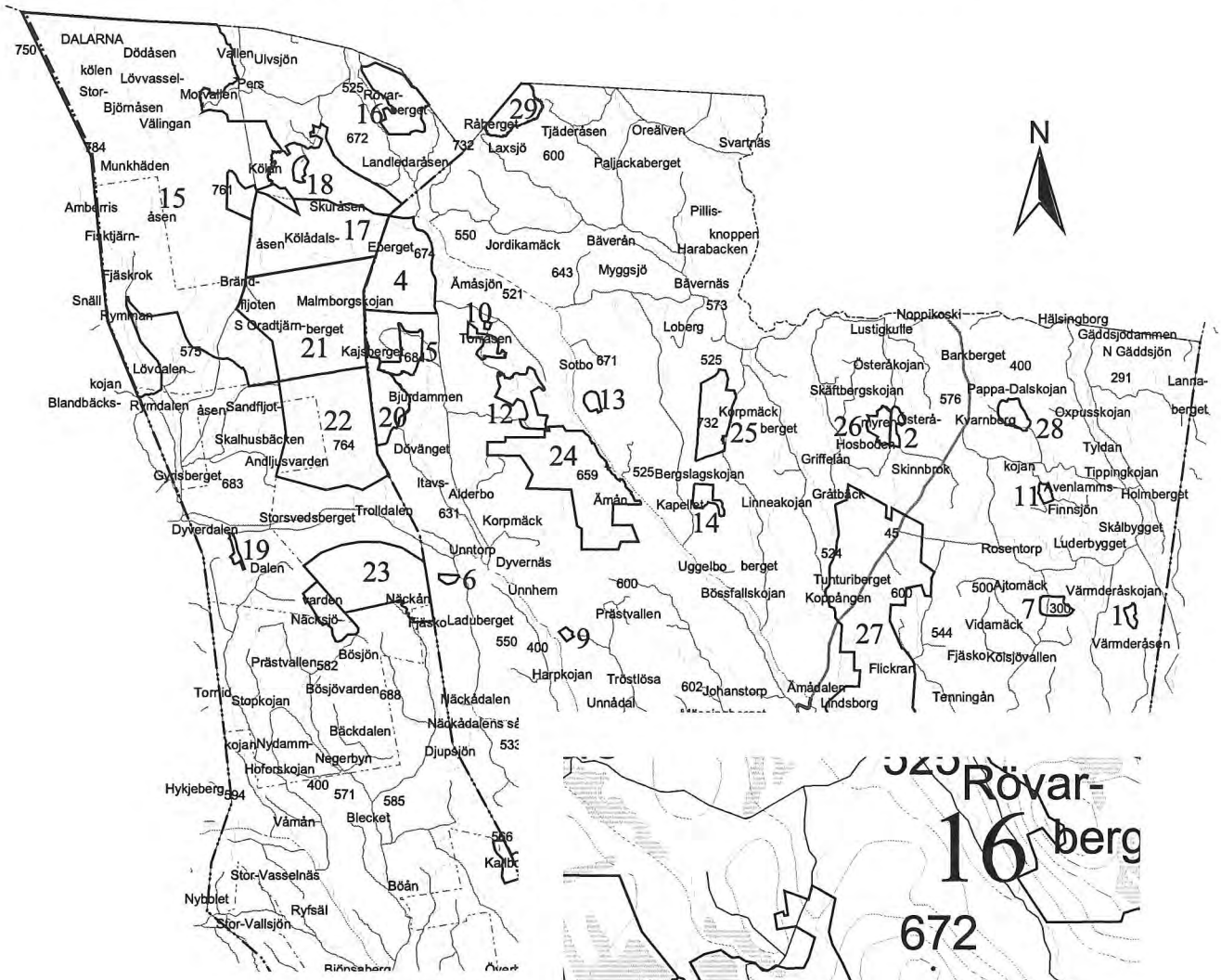
Litteratur:

Johanson, P., Lintrup, J. & Oldhammer, B. 1988. Väglös Vildmark, Naturskyddsföreningen Mora.
Oldhammer, B. 1994. Skyddsvärd naturskog i Mora, en inventering 1991-1992.

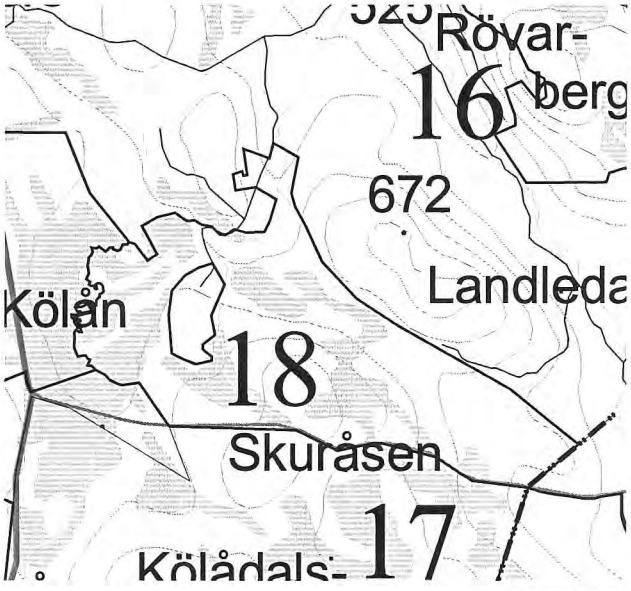

Gammeltall

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

18. Skuråstelet 1 225 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

19. Tramsbäcken

Objektnamn: Tramsbäcken
Areal: 50 hektar
Lägesbeskrivning: 4 km sydväst Anjosvardens reservat.

Översiktlig beskrivning
En dalgång med i huvudsak granskog på norrsluttningen av Dyverdalen. Berggrunden domineras av slirig porfyr och i Dyverdalen finns isälvsmaterial i form av sand och grus.

Tramsbäcken

Det märkliga med Tramsbäcken är att det springer upp källor på flera håll i den vackra och delvis branta dalgången. Källorna bildar en rad bassänger och småbäckar vilket ses tydligast på våren, men de torkar inte ens ut under sommaren även om de då är mindre i storlek. Vattnet är på flera platser ganska djupt och har fin sandbotten. Öringen vandrar upp i bäcken ända från Dyverån. Kanske leker den rentav i Tramsbäcken?

Förutom att bäcken och källorna är utomordentligt vackra är skogen till stor del högproduktiv och längs bäcken växer en örtrik vegetation med t ex vänderot, älgört, ormbär, vitsippa och ormbunkar.

Trädstruktur
Överst vid sjön växer tallskog och asp med brandljud samt en del sälg. Även i andra delar av ravinen finns sälg, främst längs östra sidan som inte är så brant. Västra sidan domineras nästan helt av gran. I dalbottnen finns gamla gråalar längs bäcken. Vid en brant i norr växer tall och där finns även en liten myr. Tramsbäcken mynnar ut i Dyverån och skogen är intakt ända dit ner.

Åldersstruktur
Ej närmare studerad men de stora träden varierar från 100-300 år.

Historik
Gamla avverkningar har skett vid Tramsbäcken liksom i alla sluttningar ner mot Dyverdalen. Vid en källa finns rester efter en gammal koja där nuvarande ägarens svärfar bodde på vintern. Utanför står en gammal rostig mjölkkruka. Genom området går en stig. Spår finns efter en gammal körväg för häst och den är bitvis markerad med sidlågor som var brukligt i brantare partier.

Gamla/senvuxna träd
Tämligen rikligt.

Lågor
Tämligen sparsamt men ökande för varje år. Lågaföryngring förekommer här och där.

Brandspår
Brandljud i en asp, lövinslag, talltorrakor och brända stubbar. För ett par år sedan brändes ett hygge intill och branden gick in i två hektar av granskogen. Dessa träd står kvar. Annars får nog delar av de brantaste och blötaste partierna betecknas som brandrefugier.

Garnlav

Rödlistade och intressanta arter
Det mest påfallande är den rika förekomsten av *garnlav* (med apotecier) längs hela bäcken och vid källbassängerna och småmyrarna. Klenare och mer trögväxt lavgranskog finns på torrare mark längs ravinens sidor, inte minst den branta västsidan.

Påträffade arter under ett besök var *lunglav, violettgrå tagellav, harticka, ullticka, doftskinn* samt ganska många vanliga tickor såsom *eld-*

ticka, fnösketicka, violticka och *granticka*. I övrigt noterades att många mossor trivs intill källorna och på lågorna och andra fuktiga ställen. *Purpurmylia* växer rikligt på en låga vid bäcken och *mörk husmossa* och *kranshakmossa* är vanliga.

Talrika spår finns efter *tretåig hackspett* och även *spillkråka*. *Björnen* är en trogen besökare i området och bitmärken finns på flera träd. Även *älg* och *hare* håller till i den örtrika miljön. Samtliga tre arter utnyttjar den rika vegetationen längs bäcken till föda. Björnen gillar också att ligga i den svalkiga ravinen varma sommardagar.

Typiska spår efter tretåig hackspett

Bedömning

Trots att området ligger några km från närmaste reservat är det ingen tvekan om att ***Tramsbäcken måste skyddas. Någon liknande miljö finns inte i norra delen av Mora kommun och är dessutom ovanlig i Dalarna.***

Den högproduktiva, resliga och stundom grova granskogen är ett självklart framtidsobjekt med stora förutsättningar. När lågorna ökar ännu mer i antal kommer det att bli en attraktiv miljö för många arter som är beroende av just denna biotop. Objektets stora variation och naturliga avgränsning i en dalgång talar också för ett reservat trots att arealen bara är 50 hektar.

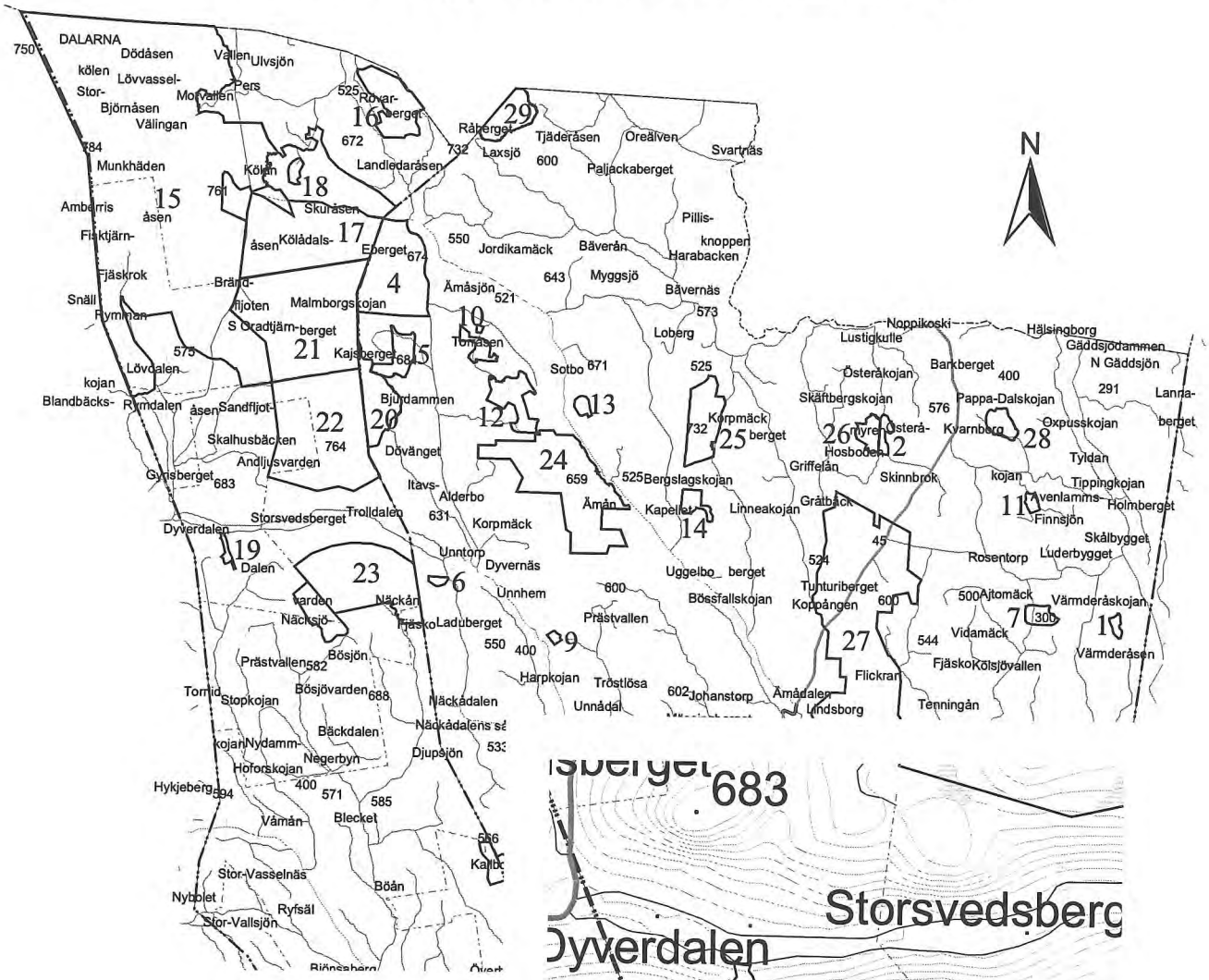
Markägaren är positivt inställd och vill sälja marken för att skydda skogen. Detta gynnsamma förhandlingsläge måste utnyttjas. Om det ej blir reservat kommer delar av områdets ytterkanter att ytterligare avverkas, vilket vore olyckligt. Vad som händer på längre sikt vet ingen, men eftersom skogen är produktiv kan man befara det värsta.

Objektet skulle möjligen kunna utvidgas i vissa hyggeskanter och på andra sidan vägen i södra delen där det växer en manlavskog. Även där skogen längs Tramsbäcken är som smalast i södra delen skulle en del av hygget med sparade margranar kunna ingå om så önskas. Sammanfattningsvis högsta skyddsklass och högsta skyddsprioritet.

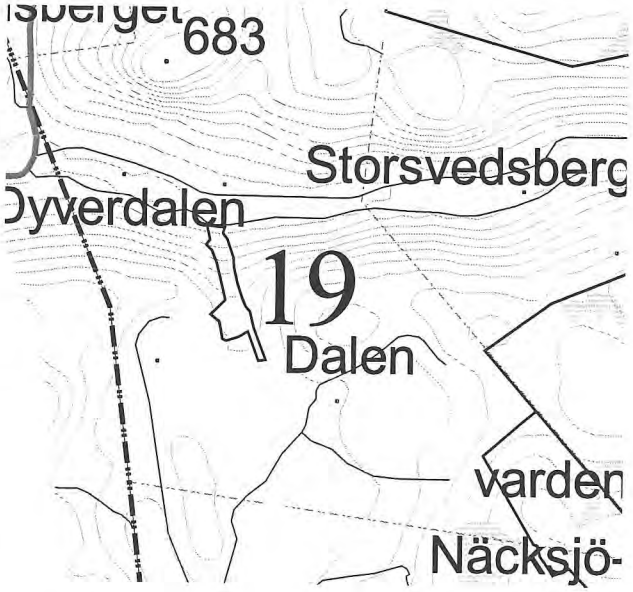

Resterna efter en gammal koja med rostig mjölkkruka

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

19. Tramsbäcken 50 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Orsa kommun

En prioritering och värdering

utförd av Bengt Oldhammer 1999

Orsa kommun
Miljökontoret
Box 23
794 21 Orsa

Telefon 0250-552157
e-post mhk@orsa.se
www.orsa.se/miljoochhalsoskydd

Rapport 2001:1
Januari 2001

Innehåll

	Sida
Förord	1
Sammanfattning	2
Litteratur	4
Översiktskarta	5
1 Värmderåsberget	6
2 Öster Österåberget	8
3 Kallbolsfloten	10
4 Eberget	12
5 Kajsberget/Bjurdammsberget	15
6 Noppi	17
7 Bengtarkilen	19
8 Grunuflotskomplexet	21
9 Gangsberget	23
10 Torråsen	25
11 Norr Stapeltjärnen	27
12 Norra Rensjöberget	29
13 Lusboberget	31
14 Lövberget	33

Skogen nedanför Bjurdammsberget hyser flera hotade arter

Text och foto: Bengt Oldhammer
Omslagsbild: från Eberget
Layout: Ingegerd Kaptens

Förord

Sveriges sydligaste vildmark finns inom Orsa kommun, med ovanligt många naturreservat, biotopskyddade områden, naturskogsområden och reservat under bildande.

De formellt skyddade områdena har tillkommit genom samverkan mellan staten, kommunen, markägarna och den ideela naturvården. Naturskogsområdena utgör en del i ett band av reservat från fjällkedjan i norra Dalarna och österut.

Utöver de mycket höga naturvärdena har vildmarksområdet i det närmaste unika värden för regionen genom sin väglöshet och den nästan totala frånvaron av fritidsbebyggelse. Detta bidrar till att skapa en vildmarkskänsla och gör områdena attraktiva för det rörliga friluftslivet som söker mer orörda områden. Nätverket av naturskogsreservat har få, om ens någon motsvarighet i landet, nedanför fjällkedjan.

Tillgången på naturskogar i Europa är begränsad, vilket medför att trycket på Orsas skogar för naturupplevelse och miljöpedagogik kommer att öka kraftigt. Områdena utgör en outnyttjad bas för naturkunskapshöjning när målet är hållbar utveckling

Orsa ingår i Siljansområdet som näst Stockholm och Göteborg är det största turistområdet i Sverige idag. Orsas profil har därför helt naturligt blivit vildmark.

Olle Bylander, Miljökontoret Orsa kommun

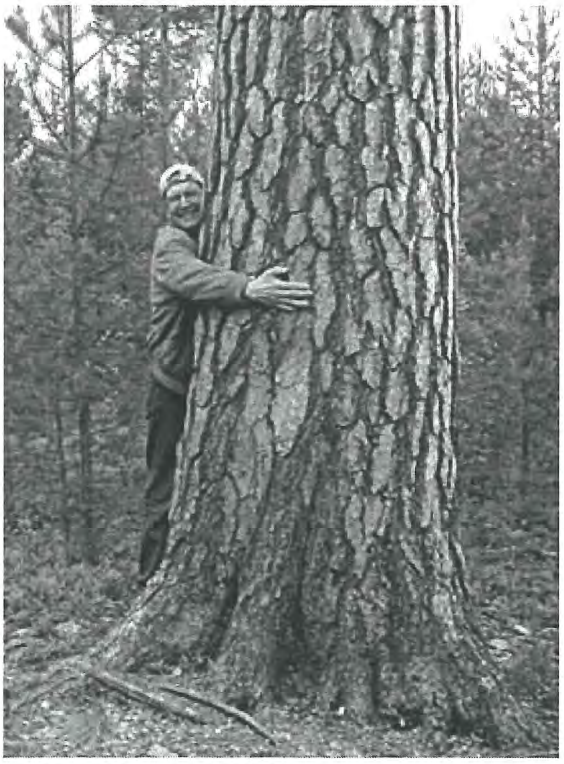

Foto: B Lindh MT

Sammanfattning

Uppdrag och syfte

I oktober 1999 genomfördes på miljökontorets uppdrag en sammanställning av Orsas mest skyddsvärda naturskogar. Alla kända och oskyddade skogar med naturvärden utvärderades och de mest skyddsvärda avgränsades och beskrevs med enhetlig metodik på särskild blankett.

Bakgrund

Bakgrundsmaterialet är Orsa kommuns naturskogsinventering som utfördes 1992-1993 samt inventeringsrapporter och annan dokumentation av naturvärdena som gjorts under senare år. Som exempel kan nämnas Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. Ytterligare uppdatering har gjorts genom fältbesök.

Orsaken till värderingen av naturskogsområdena i Orsa är framför allt att Naturvårdsverket de kommande åren får väsentligt utökade anslag för att skydda skog. Dessa pengar skall då satsas där de gör störst naturvårdsnytta, enligt delvis nya kriterier.

Kriterier

I Naturvårdsverkets riktlinjer för skydd av skog har naturskogsobjekt med många rödlistade (hotade arter) växter och djur högsta prioritet, liksom stora områden och aggregationer av värdekärnor. Enligt senaste forskningsrönen ökar arternas möjligheter att överleva långsiktigt i skogslandskapet om miljöerna är stora och sammanhängande eller ligger intill varandra. Om ett fåtal naturskogar som ligger långt ifrån varandra skyddas är risken stor att många arter dör ut. Chansen för nykolonisation av arterna minskar också trots att miljöbetingelserna är lämpliga.

Orsa utgör i detta avseende en extra intressant region då flera stora skogsområden redan skyddats. Man kan tycka att Orsa redan fått sin del av kakan, men tvärtom är det så att det främsta argumentet för att skydda mer skog är att en hel del skog redan avsatts eller är på väg att avsättas som reservat.

Fyra särskilda kvaliteter för Orsa

Det finns fyra kvalitetsaspekter för Orsa kommuns naturskogar som bör framhållas och som inte uppmärksammats tillräckligt mycket.

*1. **Bältet med naturskog från Stopån och rakt österut mot Koppången*** är unikt. Trots hårda huggningar finns en aggregation av ganska stora naturskogar.

*2. **Stora skogs- och myrmosaiker i södra delen av kommunen***. Trots närheten till byarna och Orsa centralort är naturskogsvärdena mycket stora i några av områdena.

*3. **Skyddsvärda myrar***. I det ovan nämnda bältet finns flera oskyddade myrmosaiker som i varierande grad berörts av skogsbruk, och som till viss del kompletterar och förhöjer naturskogsområdenas värden. Dessa myrar eller myrmosaiker är inte minst **Storflot, myrarna norr därom** (som upptar en yta av cirka 5x2 km) samt **Ättfloten**. Även om myrarna dominerar över skogen borde samtliga objekt inventeras/värderas ur naturskogssynpunkt. Myrarnas värden som våtmarker är redan värderade av Länsstyrelsen. På länsstyrelsens karta över skyddsvärda myrar i Dalarna finns ett unikt myrlandskap från södra Orsa och norrut genom norra Mora kommun. I samma områden finns alltså stora naturskogar. De båda kvali-

Sammanfattning

Uppdrag och syfte

I oktober 1999 genomfördes på miljökontorets uppdrag en sammanställning av Orsas mest skyddsvärda naturskogar. Alla kända och oskyddade skogar med naturvärden utvärderades och de mest skyddsvärda avgränsades och beskrevs med enhetlig metodik på särskild blankett.

Bakgrund

Bakgrundsmaterialet är Orsa kommuns naturskogsinventering som utfördes 1992-1993 samt inventeringsrapporter och annan dokumentation av naturvärdena som gjorts under senare år. Som exempel kan nämnas Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. Ytterligare uppdatering har gjorts genom fältbesök.

Orsaken till värderingen av naturskogsområdena i Orsa är framför allt att Naturvårdsverket de kommande åren får väsentligt utökade anslag för att skydda skog. Dessa pengar skall då satsas där de gör störst naturvårdsnytta, enligt delvis nya kriterier.

Kriterier

I Naturvårdsverkets riktlinjer för skydd av skog har naturskogsobjekt med många rödlistade (hotade arter) växter och djur högsta prioritet, liksom stora områden och aggregationer av värdekärnor. Enligt senaste forskningsrönen ökar arternas möjligheter att överleva långsiktigt i skogslandskapet om miljöerna är stora och sammanhängande eller ligger intill varandra. Om ett fåtal naturskogar som ligger långt ifrån varandra skyddas är risken stor att många arter dör ut. Chansen för nykolonisation av arterna minskar också trots att miljöbetingelserna är lämpliga.

Orsa utgör i detta avseende en extra intressant region då flera stora skogsområden redan skyddats. Man kan tycka att Orsa redan fått sin del av kakan, men tvärtom är det så att det främsta argumentet för att skydda mer skog är att en hel del skog redan avsatts eller är på väg att avsättas som reservat.

Fyra särskilda kvaliteter för Orsa

Det finns fyra kvalitetsaspekter för Orsa kommuns naturskogar som bör framhållas och som inte uppmärksammats tillräckligt mycket.

*1. **Bältet med naturskog från Stopån och rakt österut mot Koppången*** är unikt. Trots hårda huggningar finns en aggregation av ganska stora naturskogar.

*2. **Stora skogs- och myrmosaiker i södra delen av kommunen***. Trots närheten till byarna och Orsa centralort är naturskogsvärdena mycket stora i några av områdena.

*3. **Skyddsvärda myrar***. I det ovan nämnda bältet finns flera oskyddade myrmosaiker som i varierande grad berörts av skogsbruk, och som till viss del kompletterar och förhöjer naturskogsområdenas värden. Dessa myrar eller myrmosaiker är inte minst **Storflot, myrarna norr därom** (som upptar en yta av cirka 5x2 km) samt **Ättfloten**. Även om myrarna dominerar över skogen borde samtliga objekt inventeras/värderas ur naturskogssynpunkt. Myrarnas värden som våtmarker är redan värderade av Länsstyrelsen. På länsstyrelsens karta över skyddsvärda myrar i Dalarna finns ett unikt myrlandskap från södra Orsa och norrut genom norra Mora kommun. I samma områden finns alltså stora naturskogar. De båda kvali-

teterna tål att återigen framhållas. Något liknande finns inte i hela södra och mellersta Sverige.

4. Ämåns dalgång med dess kanjon.

En inventering/sammanställning av naturvärdena bör göras med förslag på hur mycket skog som bör skyddas på respektive sida längs en sträcka av cirka tre mil. De olika gradienterna från torrt till vått, soligt till skuggigt, basiska till sura bergarter, ger maximal artrikedom i en boreal region som denna. Ämån skär rakt igenom bältet med naturskogar och torde kunna fungera som en viktig spridningskorridor för en rad olika arter.

Resultat

Även om alla kända naturskogsobjekt i Orsa, stora såväl som små, har ett prioriterat skyddsvärde har nedanstående objekt bedömts vara mest intressanta att skydda som naturreservat utifrån ovan nämnda kriterier:

1	Värmderåsberget	50 hektar
2	Ö Österåberget	90
3	Kallbolsfloten	660
4	Eberget	1345
5	Kajsberget/Bjurdammsberget	275
6	Noppi	35
7	Bengtarkilen	130
8	Grunuflotskomplexet	2560
9	Gangsberget	30
10	Torråsen	150
11	N Stapeltjärnen	50
12	N Rensjöberget	385
13	Lusboberget	65
14	Lövberget	125
SUMMA		5950 hektar

Följande i huvudsak mindre områden är särskilt skyddsvärda.

Tallängsmyren	17 hektar	tall/gran
Knostjärnen	24	tall
Majkölen	80	myrmosaik
Hällbergsklack	10	bergbrant
Nybodberget	20	långskägg
Jaldänget	några hektar	sumpskog
Kuskallen	20	gran
Tenningbrändan	avsatt område borde utökas	löv

Lunglav och skrovellav

Litteratur

Dalarnas urskogar. 1997. Länsstyrelsen.
Ekologisk katalog över lavar. 1995. Artdatabanken.
Ekologisk katalog över mossor. 1996. Artdatabanken.
Ekologisk katalog över storsvampar. 1998. Artdatabanken.
Indikatorer på biologisk mångfald i skogslandskapet. 1999. Skog och Forskning temanumer 2/99.
Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. 1988. Länsstyrelsen.
Rödlistade kärlväxter i Sverige. 1999. Artdatabanken.
Rödlistade svampar i Sverige. 1997. Artdatabanken.
Rödlistade evertebrater i Sverige. 1993. Artdatabanken.
Rödlistade fåglar och ryggradsdjur. 1996. Artdatabanken.
Rödlistade lavar i Sverige. 1999. Artdatabanken.
Rödlistade mossor i Sverige. 1998. Artdatabanken.
Skogsreservat i Sverige. 1997. Statens naturvårdsverk pm 4707.
Våtmarker i W-län. 1990. Länsstyrelsen.

Lövbrända i Ebergsområdet

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

1 Värmderåsberget

Objektnamn: Värmderåsberget
Areal: 50 hektar
Lägesbeskrivning: Öster Rosentorp

Översiktlig beskrivning
Virkesrikt bestånd 300 m.ö.h. på ett berg som sluttar svagt åt väster ner mot Värmderåssjön. Det påverkar områdets fuktighet i positiv riktning. Berggrunden består av grovporfyrisk granit.

Trädstruktur
En för Sverige unik beståndsstruktur där grova och gamla tallöverståndare finns spridda i beståndet. Under dem växer produktiv granskog.

Åldersstruktur
300-åriga tallar samt även ganska gamla granar omkring 100 år eller däröver, vissa 200 år. Yngre bestånd finns också.

Historik
Påverkat av tidigare huggningar. Trots detta har området samt skogen bort mot Hästskotjärn ett antal gamla grova tallar som förr var mer regel än undantag i skogslandskapet i dessa trakter. Antalet uppgår till ett 80-tal i hela området. De sparades för att användas till brovirke.

Gamla/senvuxna träd
Mycket rikligt.

Lågor
Mycket rikligt.

Brandspår
Rikligt.

Rödlistade och intressanta arter
Någon inventering har inte gjorts men de fynd som noterats vid olika besök kan berätta om en synnerligen skyddsvärd och artrik miljö.

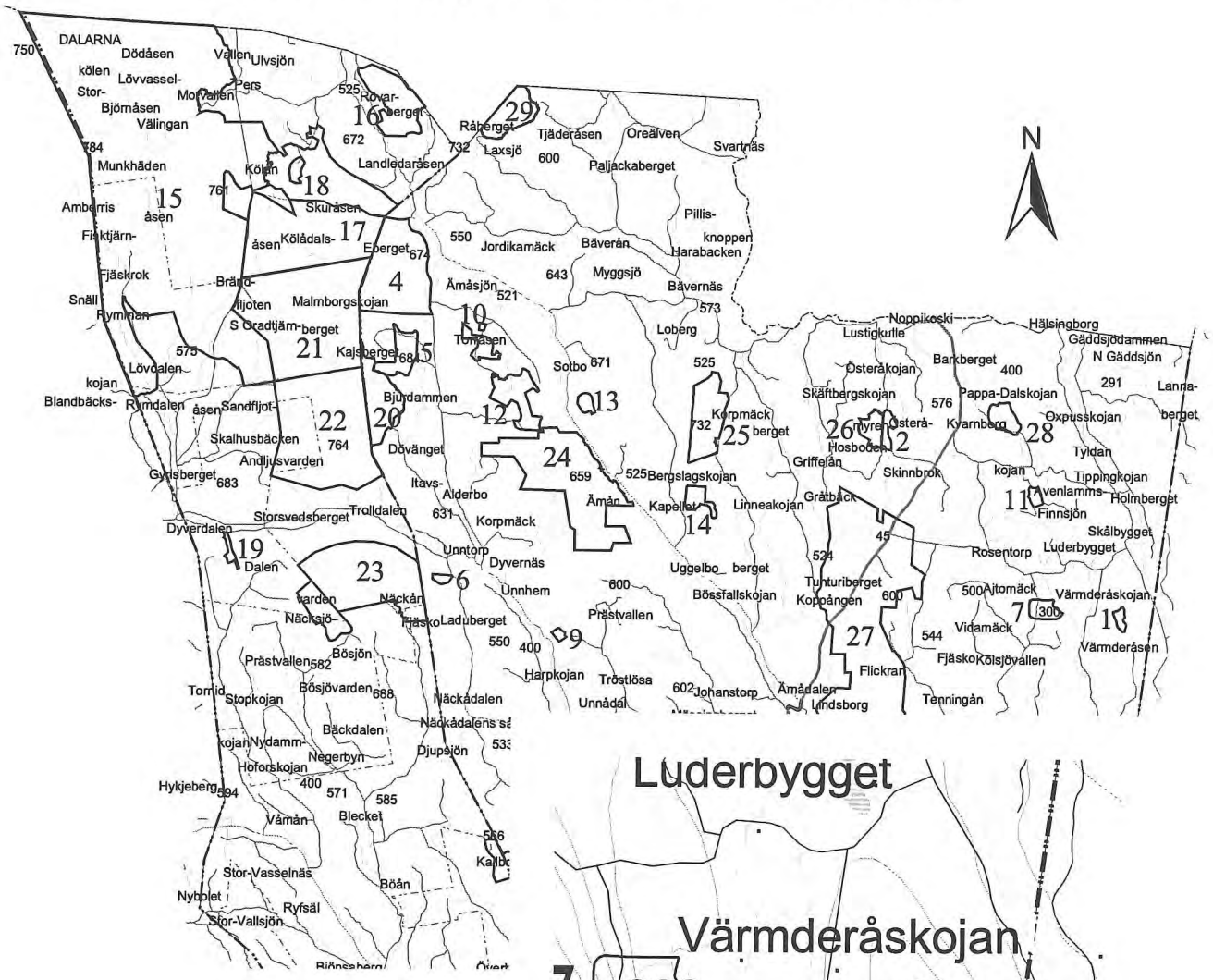
Stjärntagging, lappticka, gränsticka, rosenticka, tallticka, gräddticka på flera ställen och rikligt med kvistspik, knopplav, klibbal invid sjön, bollvitmossa, liten hornflikmossa, purpurmylia, vedsäckmossa, vedtrappmossa, nordlig plattbagge, yxbaggen Serropalpus barbatus, kortvingen Olisthaerus substriatus, Ostoma ferruginea, reliktbock, brunbaggen Orchesia minor på rävticka, duvhök, fiskgjuse, lavskrika, tretåig hackspett mm.

Bedömning
Skogshistoriskt och biologiskt mycket värdefullt objekt. Ur många aspekter det kanske mest intressanta skyddsobjektet i Orsa.

Litteratur:
Lundqvist, R. 1997. Dalarnas urskogar. Länsstyrelsen.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

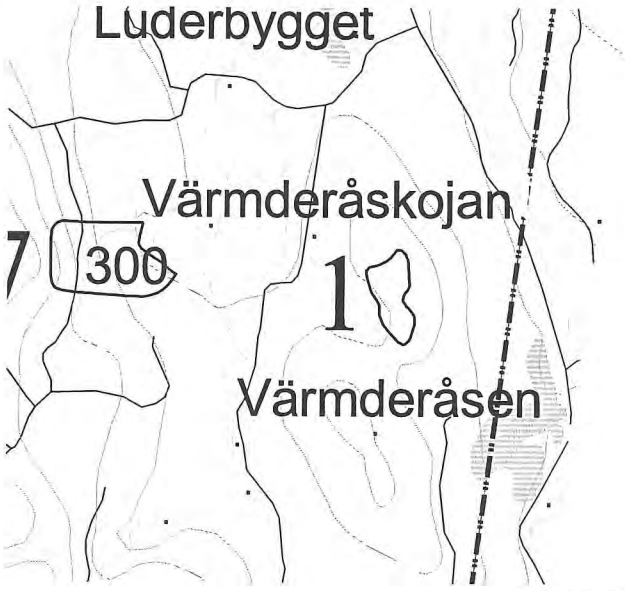
1:350000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

1:100000

1. Värmderåsberget 50 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

2 Öster Österåberget

Objektnamn: Öster Österåberget
Areal: 90 hektar
Lägesbeskrivning: Väster om Kvarnberg

Översiktlig beskrivning
Sumpskogsområde med fastmarksskog 470 m.ö.h. som ligger mellan naturreservatet Österåberget och en stor myr. Större delen av området sluttar åt öster. Berggrunden i området är diabas. Det är en ganska bördig och ställvis tätvuxen skog med omväxlande öppna små myrar.

Trädstruktur
Blandskog och granskog dominerar, men det finns även mycket tallskog vid myrarna. Inslag av sälg och annat löv. Flerskiktat i alla skogstyper. Lågaföryngring i granskogen.

Åldersstruktur
Större delen av träden är gamla och många tallar är mycket gamla.

Historik
Dimensionshugget. Gamla örtrika slåttermyrar där hässjestörar finns kvar på något ställe. Ett nytt litet hygge finns precis intill vägen i söder. Österåmyren är dikad.

Gamla/senvuxna träd
Mycket rikligt.

Lågor
Partivis rikligt och ökande. En stor andel lågor är tämligen grova eller grova.

Brandspår Finns på flera ställen, bland annat brandljud i levande tall.

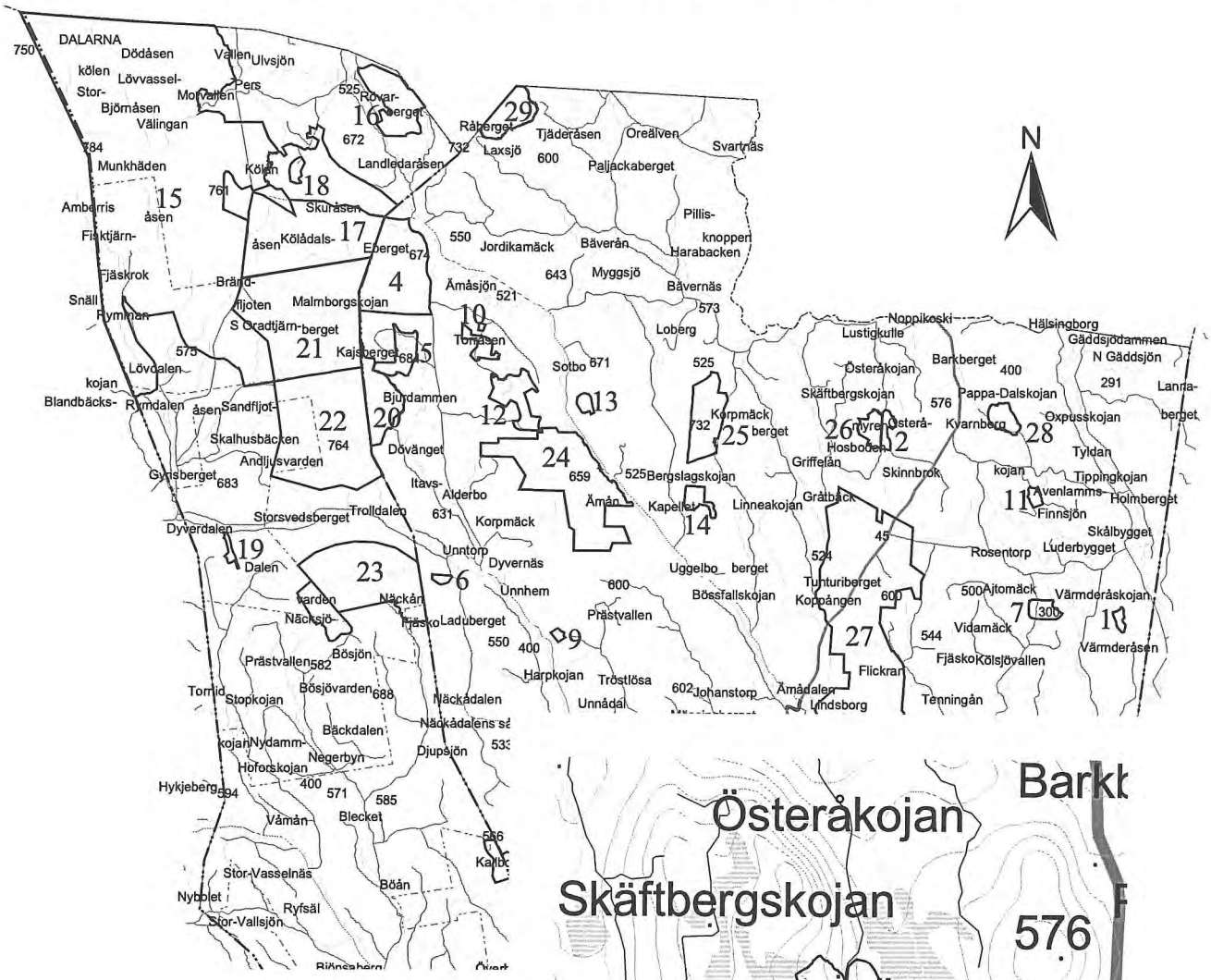
Rödlistade och intressanta arter
Gräddticka, violmussling, tickmussling, rosenticka, ullticka, varglav, knottrig blåslav, liten parasollmossa, bronshjon, vågbandad knäppare och tretåig hackspett. Örtrikedomen visar sig i arter som t ex tvåblad och kung Karls spira.

Bedömning
Sumpskogar med gamla träd är en av de största bristvarorna i skogslandskapet och därmed mycket skyddsvärda. Sumpskogar som dessutom är produktiva med reslig skog och örtrik mark är ännu mer sällsynta. Detta är ett av Orsa kommuns mest imponerande naturskogsobjekt, inte minst gäller det den mycket rikliga och vackra förekomsten av gamla och mycket gamla tallar. Dessa tallar och tallbestånd utgör också en kontrast till granskogen i Österåberget.

Läget intill reservatet Österåberget är bästa tänkbara med tanke på spridningen av hotade arter. En rejäl skogsbiologisk inventering av objektet under några år vore av stort intresse.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

1:100000

2. Öster Österåberget 90 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki

3 Kallbolsfloten

Objektnamn: Kallbolsfloten
Areal: 660 hektar varav 180 hektar skog, resten myr och sjö
Lägesbeskrivning: En mil norr om Orsa, intill Grönklitts skidanläggning och friluftsparadis. En mindre del av objektet ligger i Mora kommun.

Översiktlig beskrivning: Skogsmyrmosaik 450-475 m.ö.h. Fastmarksskog finns framför allt vid Kallbolets fäbod. Digerbergskonglomerat och porfyrit dominerar i berggrunden.

Trädstruktur
En imponerande rik förekomst av gamla tallar och torrakor som är spridda över hela Kallbolsfloten. De är också förhållandevis grova och växer tätt för att växa på myr. Det finns även gamla och grova granar i området samt partier med löv uppkommet efter brand.

Åldersstruktur
300-400 åriga träd är vanligt och 450-åriga eller äldre tallar förekommer. Granar äldre än 300 år har borrats.

Historik
Gammal fäbodmark sedan århundraden. Påverkat av äldre huggningar och nästan inte alls av moderna avverkningar.

Gamla/senvuxna träd
Rikligt eller mycket rikligt.

Lågor
Partivis rikligt, i övrigt måttlig förekomst.

Brandspår
Gamla brandspår finns överallt och tre bränder i stubbar har noterats. Levande tallar har spår efter en brand. Även några granar har brandljud.

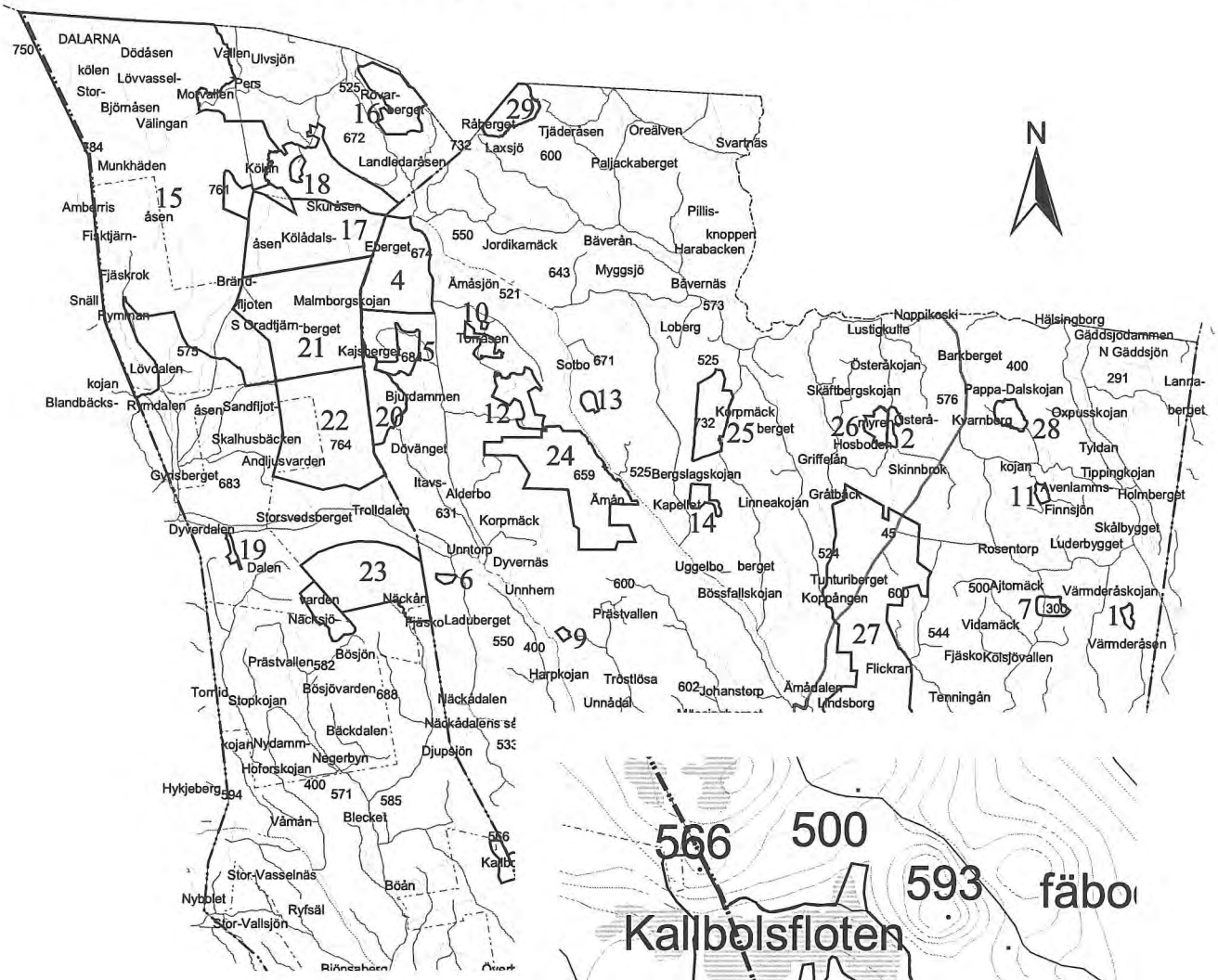
Rödlistade och intressanta arter
27 hotade arter, varav varglav på 204 träd, ringlav två lokaler på 60-talet träd samt grenlav på fyra träd. Bland övriga arter kan nämnas stjärntagging, gräddporing, lappticka och vintertagging. Fågellivet är rikt med t ex tretåig hackspett, mindre hackspett och 4-5 par videsparv.

Bedömning
För att ligga nära en gammal flottled är förekomsten av gamla träd fantastisk, liksom den rika förekomsten av hotade arter. Myren är också högt klassad av Länsstyrelsen. Tillsammans med det faktum att området livligt utnyttjas av besökande och boende vid Grönklitt är skyddsvärdet ställt utom alla tvivel. Avgränsningen i Länsstyrelsens rapport bör följas då den är väl genomtänkt. Precis intill ligger skyddsvärda och intressanta objekt som Hällbergsklacken och Kattskeer.

Litteratur
Turander, P. 1996. En inventering av de skogliga naturvärdena på Kallbolsfloten. Länsstyrelsen.
Turander, P. 1997. Den kryptogamrika skogen vid Kallbolsfloten. Trollius nummer 20

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

3. Kallbolsfloten 660 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

4 Eberget

Ojektnamn: Eberget
Areal: 1345 hektar
Lägesbeskrivning: Väster Ämåsjön

Översiktlig beskrivning:
Ett stort berg 540-670 m.ö.h. som reser sig med en brant östsluttning. Berggrunden består av dalagranit med med stråk av diabas. Längst i väster porfyr.

Trädstruktur
Gammal naturskog med både gran, tall, lövskog (lövbrända) samt blandskog. Rikligt med sälg. Urskogsområde med björk, sälg, gran och tall i alla åldrar upp till 300 år.

Åldersstruktur
Varierande med inslag av många flerhundraåriga träd.

Historik
Påverkat av äldre huggningar. Flottled precis intill. Tyvärr har en del gallringar gjorts delvis av lövet, men det påverkar inte helheten.

Gamla/senvuxna träd
Ganska rikligt.

Lågor
Tämligen rikligt på sina ställen.

Brandspår: Rikligt. Det finns även lövskog uppkommen efter brand. Gran med spår efter två bränder.

Rödlistade och intressanta arter
Trots begränsad inventering förvånansvärt artrikt område som hyser många rödlistade arter. Noteringar som gjorts visar att naturskog i höglägen som detta kan vara av stort intresse om den får utvecklas. Vissa partier i nordöst med fin gammal hänglavskog. *Urskogsparti* med ca 20 ha blandskog i östbrant. Lövbrända vid Jämtån med ovanlig rikedom på marksvampar.

Några arter som observerats är flagellkvastmossa, liten vaxlav, grenlav, ringlav, ullspindling, violspindling, rostspindling, kvartsspindling, ockraspindling, silkessporing, svavelriska, blå taggsvamp, krusbärskremla, gammelsälglav, rosa skärelav, rostfläck, brunpudrad nållav, solfjäderslav, Chaenothocopsis fennica, liten spiklav, rödbrun blekspik, lactarius tuomikoskii, knottrig blåslav. Lunglav/skrovellav och varglav är vanliga.

Olika tickor som tickmussling, gränsticka, ullticka, tvåfärgsticka, citronticka och doftskinn samt flera ex av nordlig anisticka som är sällsynt i Dalarna. Tio ex förekom på en sälg i norra delen. Flera gammelskogsfåglar förekommer samt kungsörn.

Bedömning
Stort, väglöst, omväxlande och artrikt. På Ebergets östra sida finns ett urskogsområde på kanske tjugotalet hektar som borde undersökas närmare. Om urskogskvaliteterna visar sig hålla är det ett av mellansveriges största och I Orsa kommun finns inte något lika stort urskogsområde.

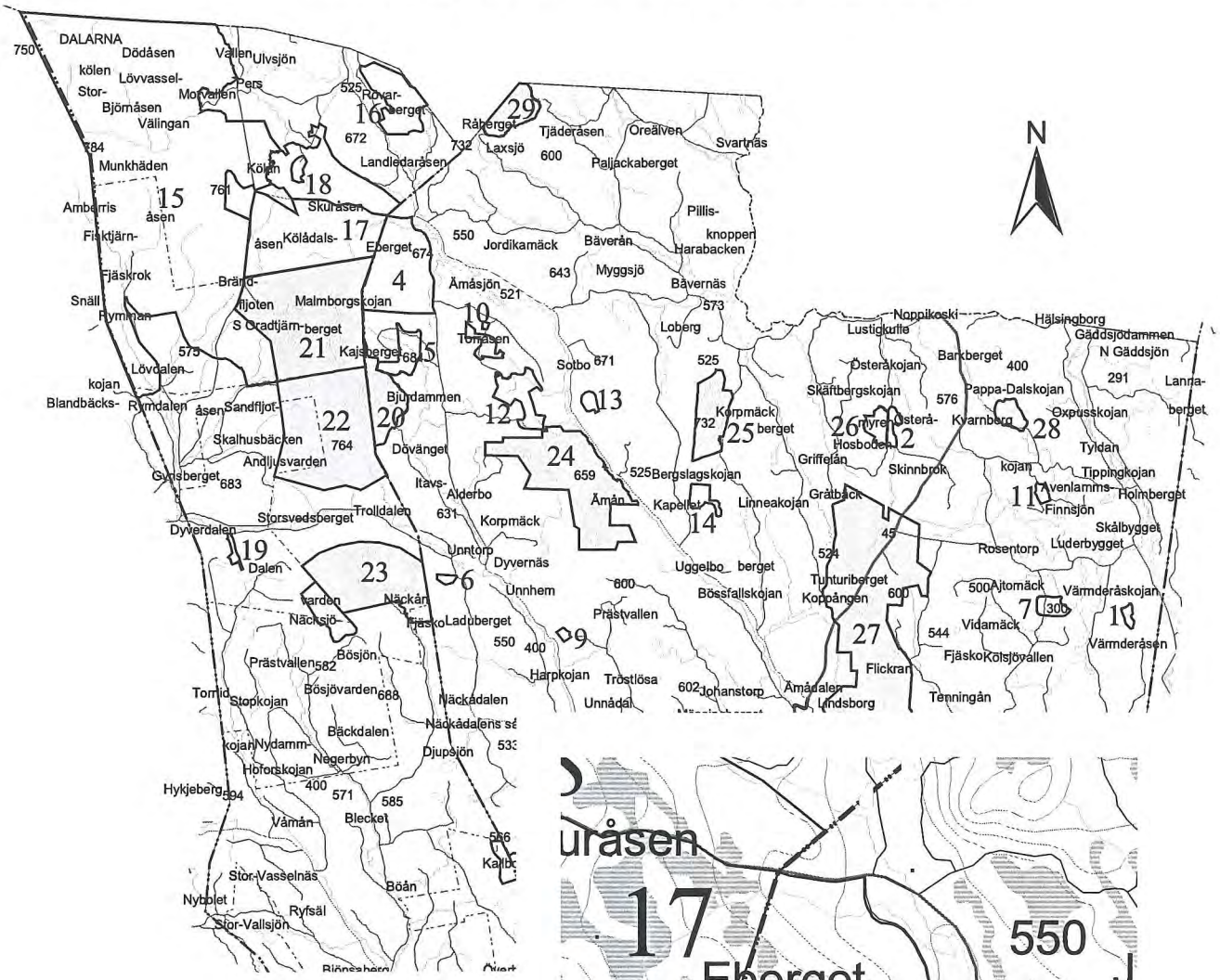
Eberget gränsar till det unikt stora naturskogsområdet I NV Mora kommun, till vilket även Stopån och Bjurdammsberget/Kajsberet kan räknas.

Intressant är att intilliggande skog vid Råstensmyren i Mora klassats högt av skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopinventerare.

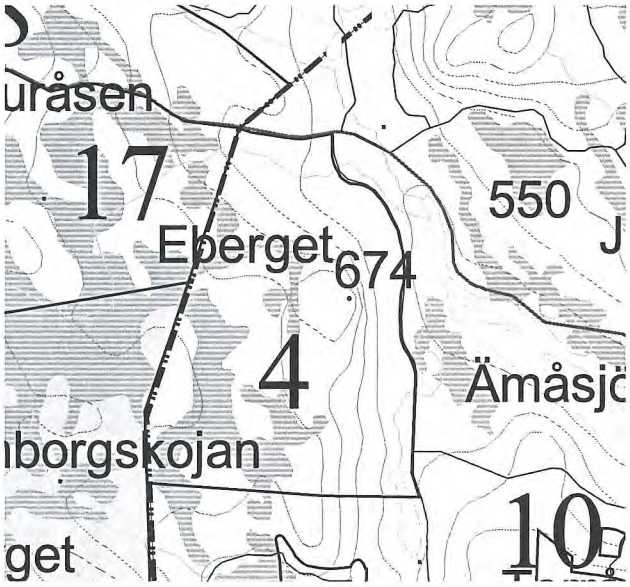
Den starka brandprägeln gör objektet särskilt lämpligt för naturvårdsbränningar. På så sätt kan den naturliga dynamiken bibehållas.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

4. Eberget 1 345 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

5 Kajsberget/Bjurdammsberget

Objektnamn:
Kajsberget/Bjurdammsberget
Areal: Uppskattningsvis 275 hektar
Lägesbeskrivning: Norr Untorp

Översiktlig beskrivning
Två berg 530-680 m.ö.h. med sluttande branter åt framför allt öster. Mellan bergen ligger en platå med tall. Det finns kala hällar, lodytor med sippervatten och raviner. Berggrunden består av porfyr.

Trädstruktur
I huvudsak granskog som ställvis är både produktiv och högvuxen. Generellt gäller att det är tätare granskog.

Åldersstruktur
Varierande men till stora delar äldre gran och tall.

Ån nedanför Bjurdammsberget

Bedömning
Kajsberget/ Bjudammsberget är ett storslaget och imponerade berg som höjer sig i terrängen. Orört och med produktiv skog och varierad topografi. Rik förekomst av många hotarter.

Historik
Påverkat av dimensionshuggningar eftersom flottleden gick precis nedanför.

Gamla/senvuxna träd
Rikligt.

Lågor
Mycket rikligt på många ställen.

Brandspår
Tämligen rikligt utom i fuktigare delar, men det har inte brunnit särskilt ofta.

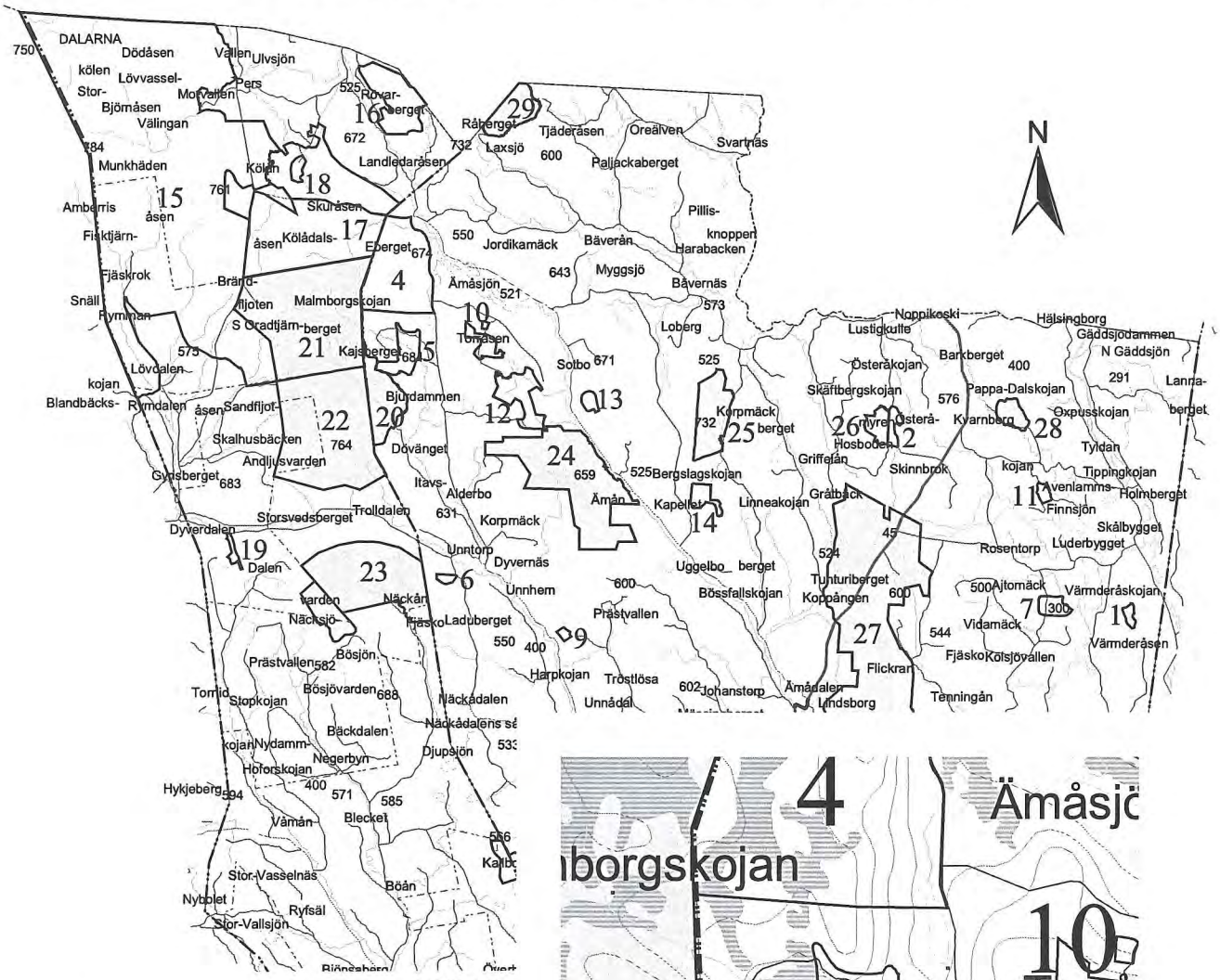
Rödlistade och intressanta arter
Ett 20-tal rödlistade arter och många intressanta. Bland dessa kan nämnas nordlig plattbagge, bronshjon, Ostoma ferruginea, platt fjädermossa, purpurmylia på lågor och bergsväggar, brunpudrad nållav, vitpudrad svartspik, norsk näverlav, gammelgranskål, stjärntagging, lappticka, rosenticka, ullticka och gränsticka. Rödbrun blekspik förekommer rikligt på ett tiotal björkar.

Många arter förekommer på flera platser på såväl Bjurdammsberget som Kajsberget. Flera gammelskogsfåglar som örn, lavskrika, tjäder och tretåig hackspett.

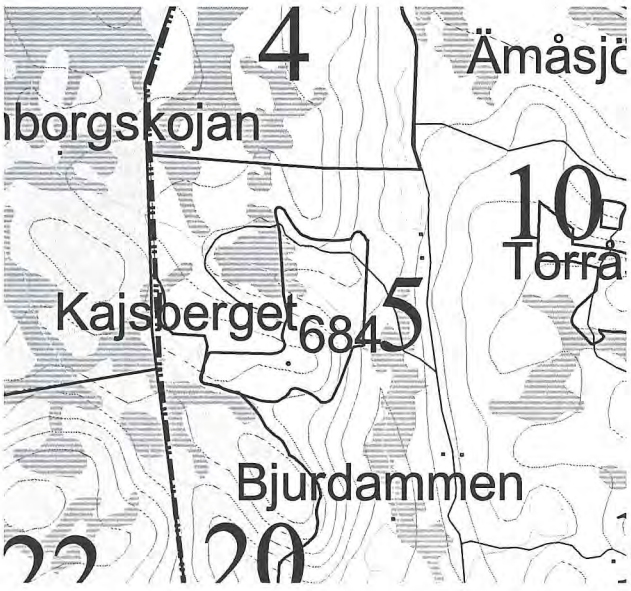
I väster har 50 hektar ordinär dimensionsavverkad höglägesskog med naturskogskaraktär lagts till. Naturvärdena kan inte jämföras med huvudobjektet och skogen är bl a glesare, men om denna skog skyddas, kan området knytas ihop med Anjosvarden/Stopån/ Våmhuskölens reservat.
Norr om berget har 75 hektar gammal granskog med utvecklingsmöjligheter lagts till. Den utgör också ett skydd för den fuktiga ravinen intill Bjurdammsberget.

Litteratur:
Oldhammer, B. & Turander, P. 1997. Bjurdammsberget och Kajsberget måste skyddas. Trollius nummer 20.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

5. Kajsberget/Bjurdammsberget
275 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

6 Noppi

Objektnamn: Noppi
Areal: 35 hektar
Lägesbeskrivning: Söder Untorp

Sälg med lunglav

Översiktlig beskrivning
Reslig och produktiv granskog 540 m.ö.h. i ganska brant sluttning med örtrik vegetation. Berggrunden består av porfyrit.

Trädstruktur
Gran med inslag av en del sälg, rönn och enstaka tallar.

Åldersstruktur
Det finns partier med gammal olikåldrig granskog men det mesta är inte så gammalt, men av tillräckligt hög ålder för att nu börja dö. Ställvis rikligt med lågor och döda träd.

Historik
Påverkat av äldre huggningar i ganska stor utsträckning, men genom områdets produktiva karaktär har skador reparerats.

Gamla/senvuxna träd
Måttlig förekomst.

Lågor Ställvis rikligt.

Brandspår Förekommer.

Rödlistade och intressanta arter
En del tickor och skinn har hittats såsom rynkskinn, gränsticka, ullticka och doftskinn. Knottrig blåslav, större aspticka och lunglav på åtta ställen. Tretåig hackspett häckar i området. Bland örterna finns tolta, kransrams och nordbräken.

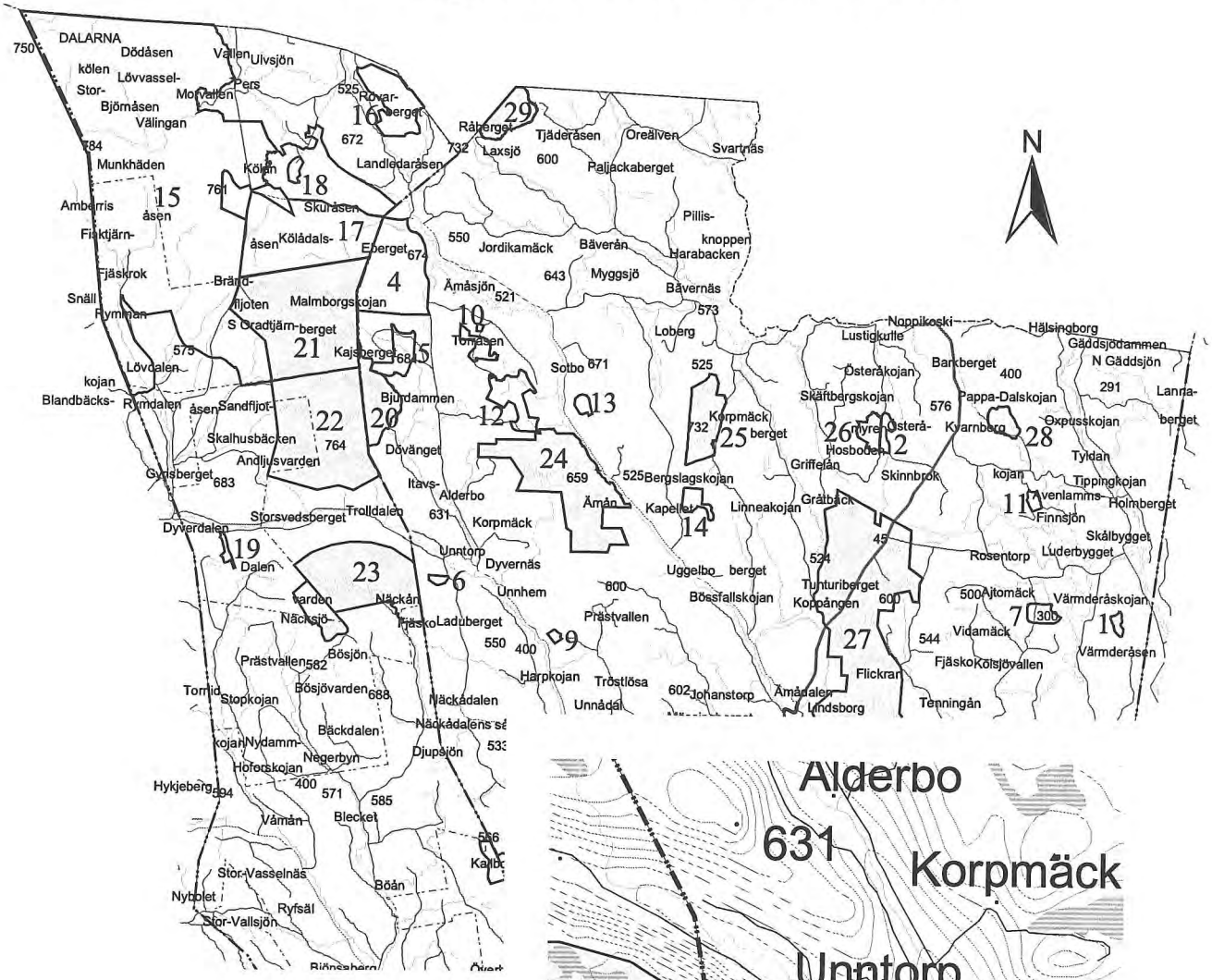
Bedömning
Produktiv naturskog är ej vanlig i dessa trakter varför området har högsta skyddsvärde. Framtidsvärdet är mycket stort.

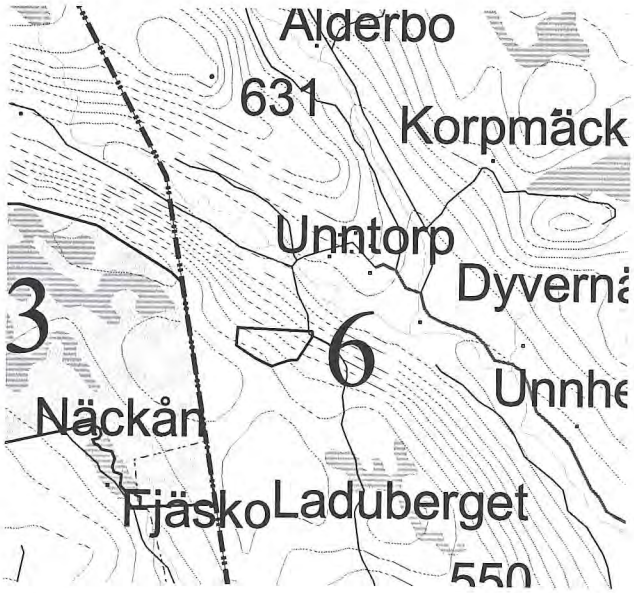
Knottrig blåslav på gran

Litteratur
Ryneus, T. 1988. Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

6. Noppi 35 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhusköln
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

7 Bengtarkilen

Objektnamn: Bengtarkilen
Areal: 130
Lägesbeskrivning: Söder Rosentorp

Översiktlig beskrivning
Gammal tallskog, granskog och blandskog 300 m.ö.h. med en hel del sumpskog, bl a gransumpskog. Omväxlande med torra moränryggar, myrar, en större å, bäckar och sjöar. Varierande skogstyper. Väster om vägen en ostbrant med såväl klen tall som högrest gran. Dalagranit dominerar berggrunden.

Trädstruktur
Tallskogens åldriga träd med torrakor och den gamla granskogen är främsta kännetecknet. Det finns såväl slutna bestånd som mer gles skog på mager mark.

Åldersstruktur
Månghundraåriga träd, främst av tall. En del långt över 300 år.

Historik
Påverkat av äldre huggningar i varierande omfattning.

Gamla/senvuxna träd Mycket rikligt.

Lågor Måttligt men partivis rikligt.

Brandspår
Mycket rikligt, två bränder i levande tall.

Rödlistade och intressanta arter
Aspfjädermossa, purpurmylia, rosenticka, gränsticka, violmussling och dvärgbägarlav.
Tretåig hackspett och duvhöksbo.

Bedömning
Ett mycket fint och omväxlande naturskogsobjekt med rik kryptogamflora. Partivis örtrik flora. I likhet med de flesta andra naturskogsobjekt i kommunen har inga särskilda skogsbiologiska inventeringar utförts på artnivå. Endast översiktliga beskrivningar finns utifrån ströbesök som gjorts.
Bengtarkilen är ett gammalt välkänt naturskogsobjekt som är beskrivet i Länsstyrelsens bok om urskogar och i naturvårdsprogrammet. Inför en reservatsbildning känns det angeläget att undersöka områdets gränser mer i detalj. Särskilt väster och nordväst om vägen bör objektet utökas. Där finns mest gran-

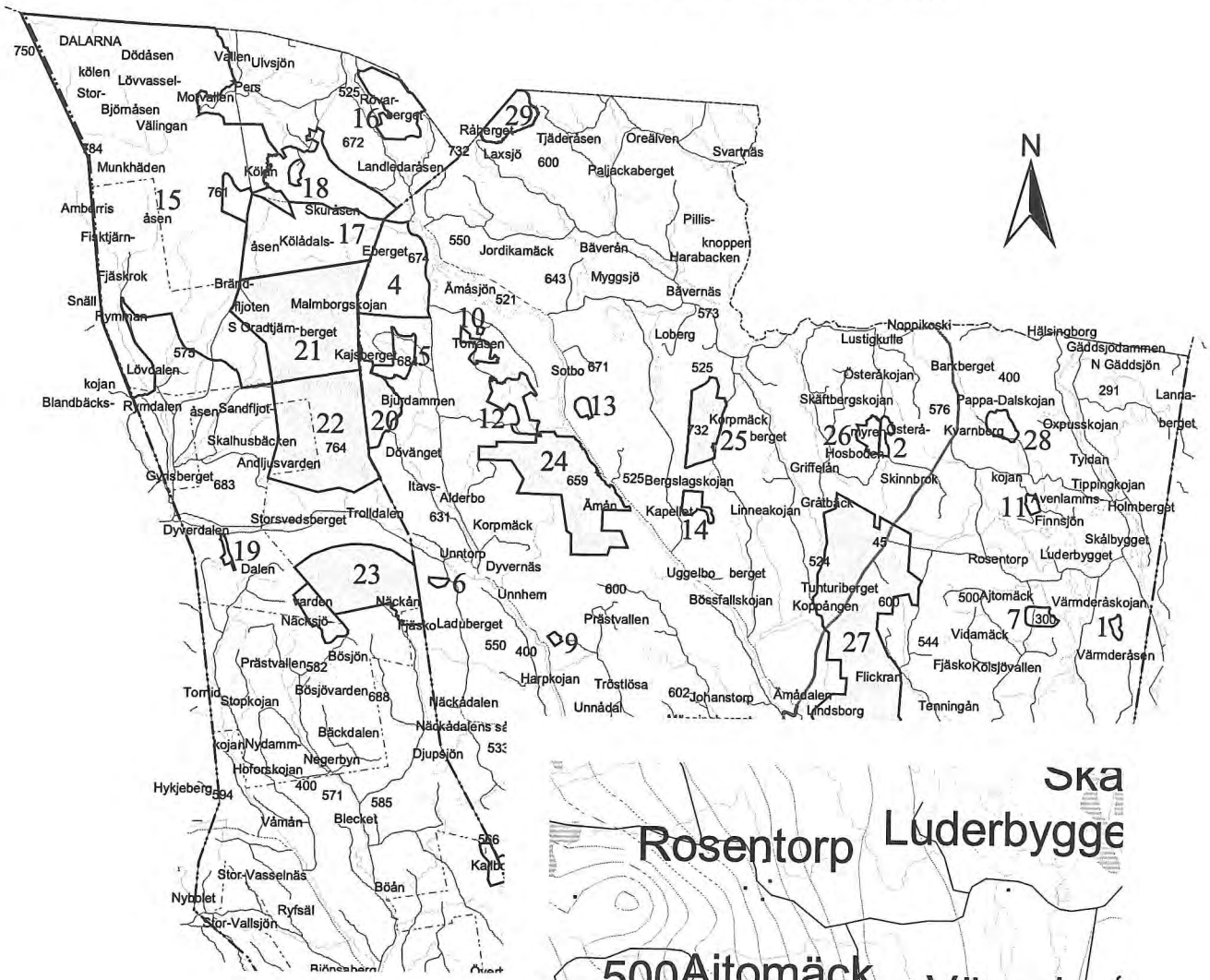

skog men även gammal tallskog. Rågången mellan Korsnäs och Slättberg verkar vara en bra gräns i norr.

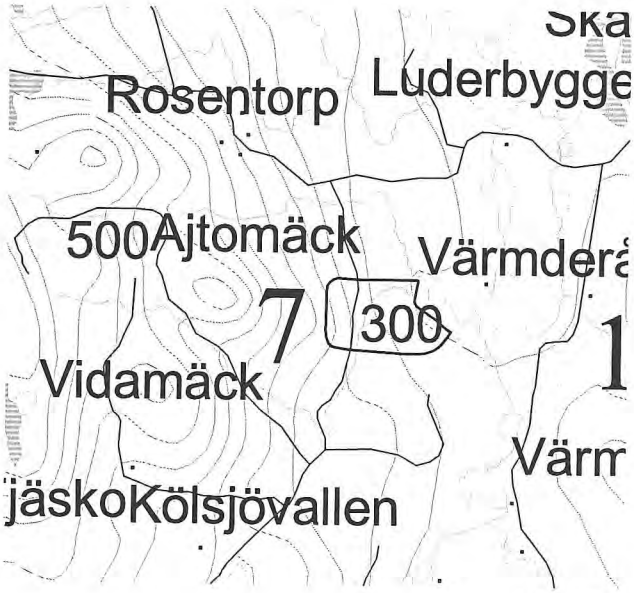
Ett knappt tiotal tallnaturskogar finns i denna region och de flesta objekt ligger ganska väl samlade. Strax intill ligger Hästskotjärn och Värmderåsberget. De två objekten och Bengtarkilen skulle egentligen kunna bindas ihop om en samlad strategi med bränning gjordes (se avgränsning i Länsstyrelsens Urskogsinventering).

Litteratur:
Lundqvist, R. 1997. Dalarnas urskogar. Länsstyrelsen.
Ryneus, T. 1988. Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

7. Bengtarkilen 130 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

8 Grunuflotskomplexet

Objektnamn: Grunuflotskomplexet
Areal: 2 560 hektar
Lägesbeskrivning: En mil öster om Orsa tätort

Översiktlig beskrivning
Flack terräng 315-350 m.ö.h. på Siljanskupolens dalagranit. Området avvattnas dels norrut, dels öster och västerut, bl a via Enån, förbi Skinnarånget ner genom Enåns dalgång och ut i Orsasjön. 60 procent av området utgörs av myr som är högt klassad och i stort sett orörd.

Rödlistade och intressanta arter
15 rödlistade arter. Sex varglavslokaler där arten finns på mer än 100 torrakor. En av de sydligare rika förekomsterna i landet. På en av lokalerna mycket riklig med t ex 125 tofsar på en torraka. Liten parasollmossa, känd från tre lokaler i Dalarna. Rikt fågelliv med t ex tio par videsparv och sångsvan, smålom och tranor.

Trädstruktur
Tallskog, granskog och blandskog. Klibbalkärr med flera hundra klibbalar, vilket är ovanligt i Orsa, där arten har sin nordvästgränsutbredning. Kantzonerna mot myrarna samt myrholmarna har skog av stort intresse och av naturskogsprägel.

Åldersstruktur
Tallar på 300-400 år förekommer liksom gran på mer än 200 år.

Historik
Fäbodskog sedan århundraden. Grunubergs fäbod hade år 1687 tjugosex vallkullor. Det finns trädristningar. All skog är påverkad av äldre huggningar.

Gamla/senvuxna träd
Rikligt.

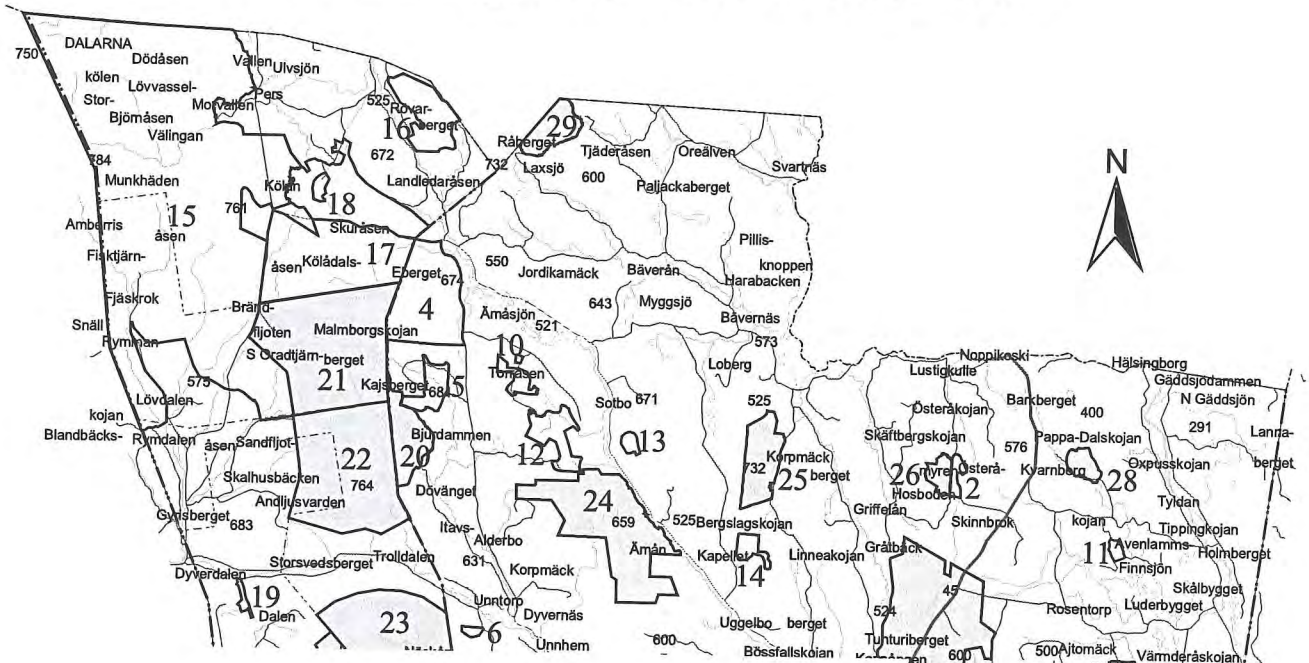
Lågor
Partivis rikligt.

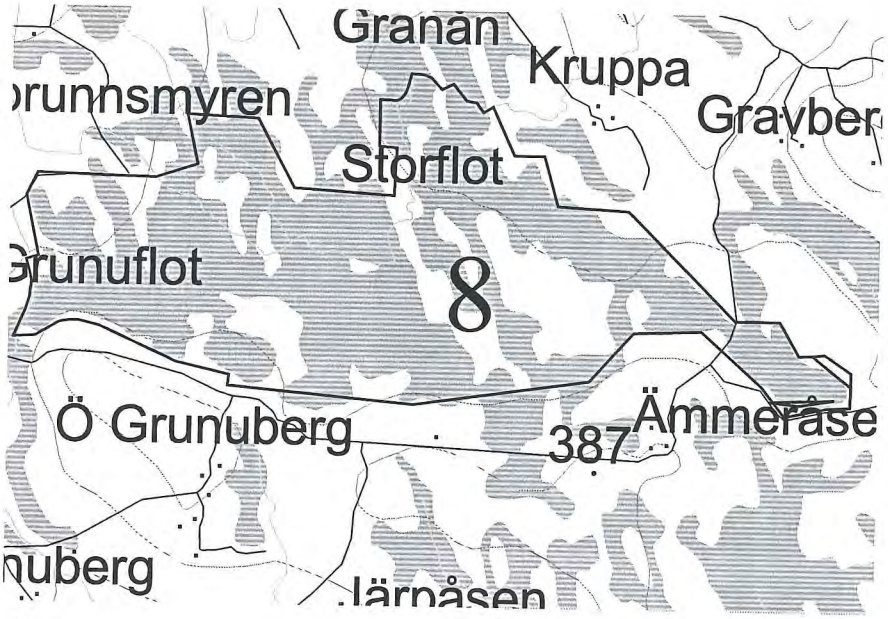
Brandspår
Rikligt 1-3 bränder i stubbar.

Bedömning
Området ligger nära Orsas tätort men är ändå stort och väglöst, med värdefull skogsmyrmosaik. Stora utvecklingsmöjligheter.

Litteratur
Oldhammer, B. 1995. Grunuflotskomplexet, en inventering av de skogliga naturvärdena 1995. Länsstyrelsen Dalarna.
Oldhammer, B. 1996. Ingen vanlig skitmossa. Trollius nummer 19.
Oldhammer, B. 1999. Om livet på Grunuflot. Trollius nummer 23.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:100000

1:350000

8. Grunuflotskomplexet
2 560 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

Januari 2001

9 Gangsberget

Objektnamn: Gangsberget
Areal: 30 hektar
Lägesbeskrivning: Söder Untorp

Översiktlig beskrivning
Lövrik bergssluttning åt väster med tydlig brandpåverkan 425 m.ö.h. Brant terräng. En bäck rinner genom området. Berggrunden består av porfyr.

Trädstruktur
I lägre delar frodvuxen granskog och lövskog med asp och sälg. Uppåt sluttningen mer ordinär skog som blir glesare.

Åldersstruktur
De flesta träd är inte speciellt gamla även om sådana också förekommer. Självföryngringen är emellertid god och det finns gott om lågaföryngring.

Historik
Påverkat av tidigare huggningar i ganska stor utsträckning.

Gamla/senvuxna träd
Förekommer.

Lågor
Rikligt.

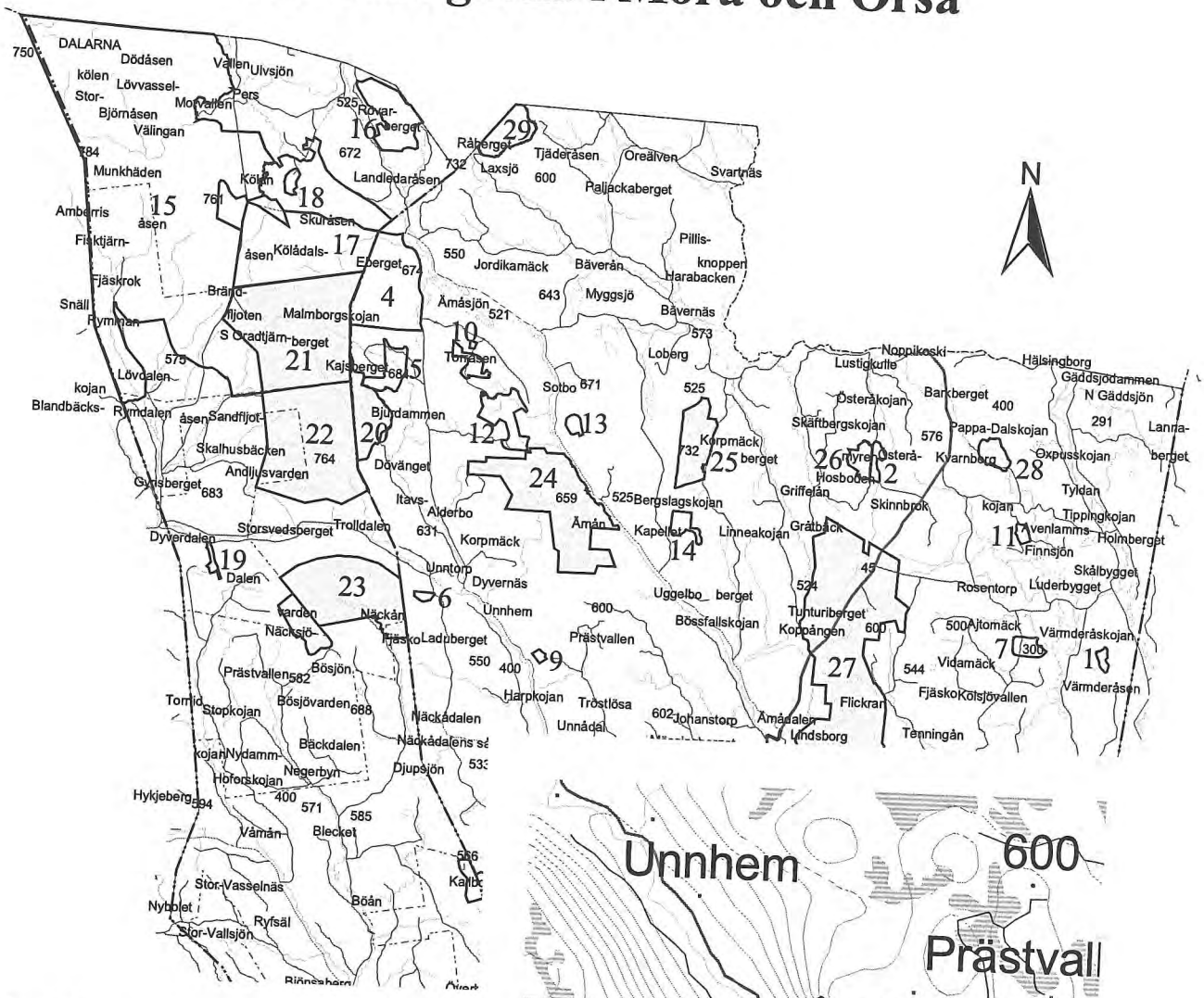
Brandspår
Rikligt med spår efter fyra bränder i stubbar och tallar.

Rödlistade och intressanta arter
Rynkskinn, ullticka, rosenticka, gränsticka, dvärgtufs. Broktagel och örtrika miljöer med tolta, bräkenmattor, nattviol, korallrot, hässlebrodd och vispstarr. Flera arter hackspettar och bohål i flera av asparna. Nordlig anisticka uppgiven av Skogsvårdsstyrelsen från bergsbranten.

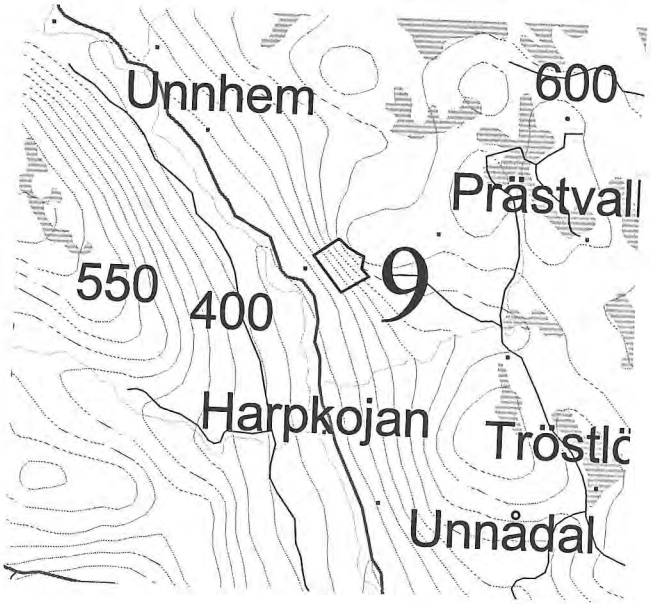
Bedömning
Trots kulturpåverkan ett intressant område med rik sumpskog och örtrik flora. Gott om lågor och döda träd. En del grova aspar samt lövrikedom i branten. Miljöer av denna typ är inte vanliga i Orsa.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

Skyddsvärda naturskogar 1:350000

1:100000

9. Gangsberget 30 hektar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

10 Torråsen

Objektnamn: Torråsen
Areal: 150 hektar
Lägesbeskrivning: Ett par km söder Ämåsjön, 600 m.ö.h.

Nordbräken

Översiktlig beskrivning
Granskog i svag nordsluttning, delvis örtrik med ormbunkar som nordbräken. I övrigt fuktigt med en del vitmossor. Berggrunden i området består av granit, porfyr och porfyrit.

Trädstruktur
Högvuxen, delvis grov gran dominerar. Vissa granar uppskattas till 25-30 meter. Lågaföryngring.

Åldersstruktur
Många gamla granar, snöbrottsskador, olikåldrigt.

Historik
Okänd, men det finns stubbar som är övervuxna av mossa.

Gamla/senvuxna träd Rikligt.

Lågor Mycket rikligt, gamla och nya.

Brandspår
Ej påtagligt men det har säkert brunnit i området.

Rödlistade och intressanta arter
Lunglav, skrovellav, kortskaftad ärgspik, gammelgranlav, harticka, kötticka, gränsticka, rosenticka och lappticka.

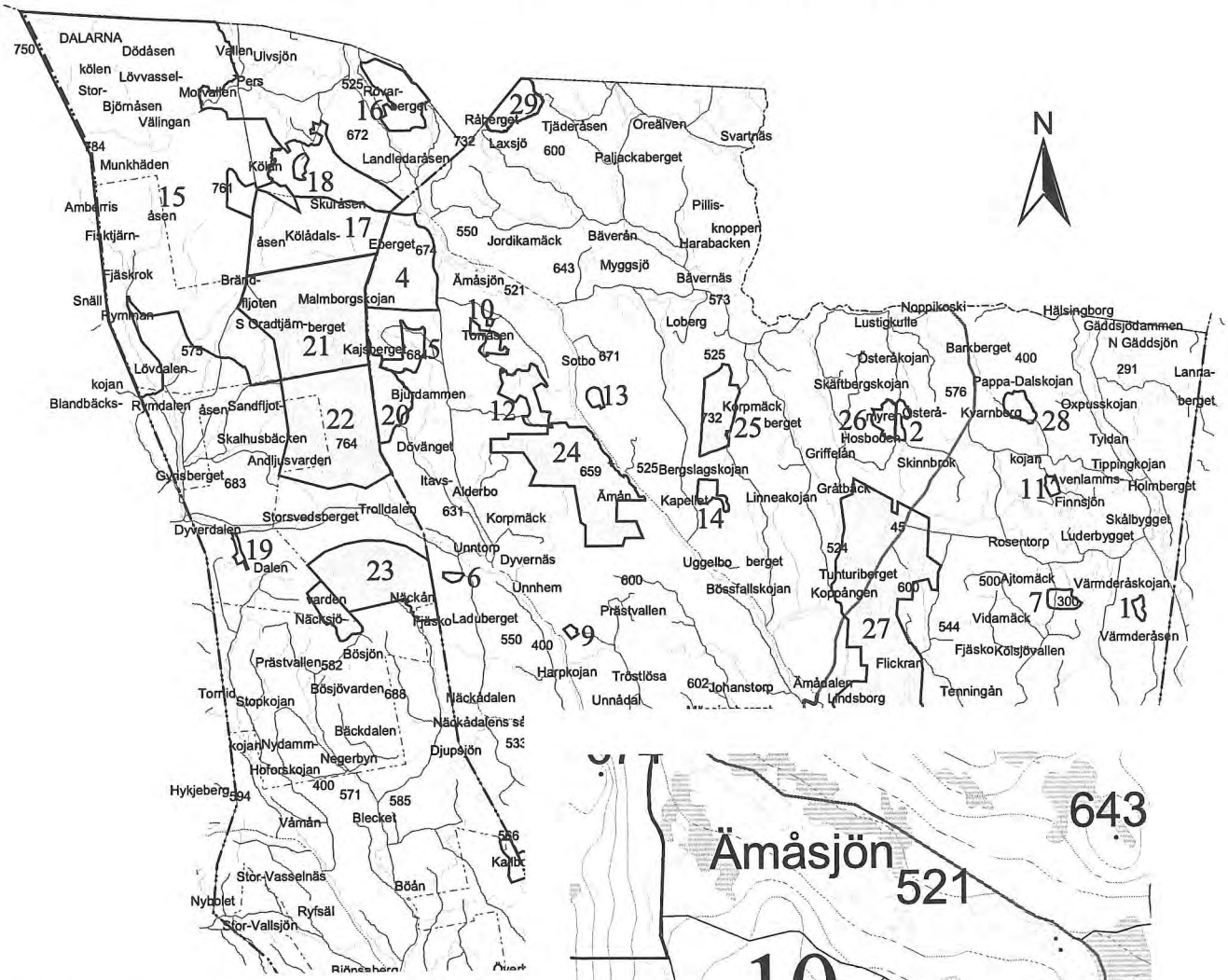
Bedömning
Ett litet objekt men avvikande mot övriga höglägesskogar genom att det är rikare och fuktigare.

Intill Torråsen mot Tobaksflot, finns ett 1-2 kvadratkilometer stort naturskogsområde i högläges-terräng. Närheten till övriga objekt i regionen är ett skäl till att skydda området liksom naturskogskvaliteterna i form av grova gamla tallar, levande tall med brandljud, gammal granskog delvis med tätningar och ormbunkar, sälgar med lunglav/skrovellav osv. Däremot ont om lågor. En framtidsskog. Ungefär så här såg alla skogar ut i dessa trakter en gång i tiden. Vissa gränsjusteringar kan behöva göras.

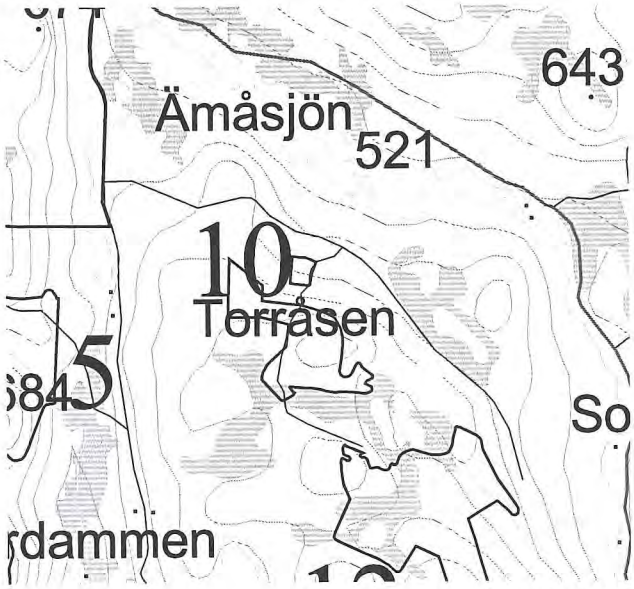

Lunglav på sälg

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

10. Torråsen 150 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

11 Norr Stapeltjärnen

Objektnamn: Norr Stapeltjärnen
Areal: 50
Lägesbeskrivning: N Rosentorp

Översiktlig beskrivning
Ett ganska flackt men varierat tallområde med björkinslag 275 m.ö.h. Det finns en del smärre höjder och svackor där det växer gran, och ett knappt tiotal små tjärnar ingår i området. Berggrunden består av grovporfyrisk granit.

Trädstruktur
Gammal tallskog som brunnit. Rikligt med brandljud i levande tall, flera med tre bränder. Flerskiktat med olika tallgenerationer, torrakor, torrträd och brända stubbar. Björk finns ganska rikligt spridd i hela området. Aspar med bohål.

Åldersstruktur
Flerhundraåriga träd, genomgående gammal skog.

Historik
Påverkat av äldre huggningar.

Gamla/senvuxna träd Rikligt.

Lågor Måttligt till sparsamt.

Brandspår Mycket rikligt.

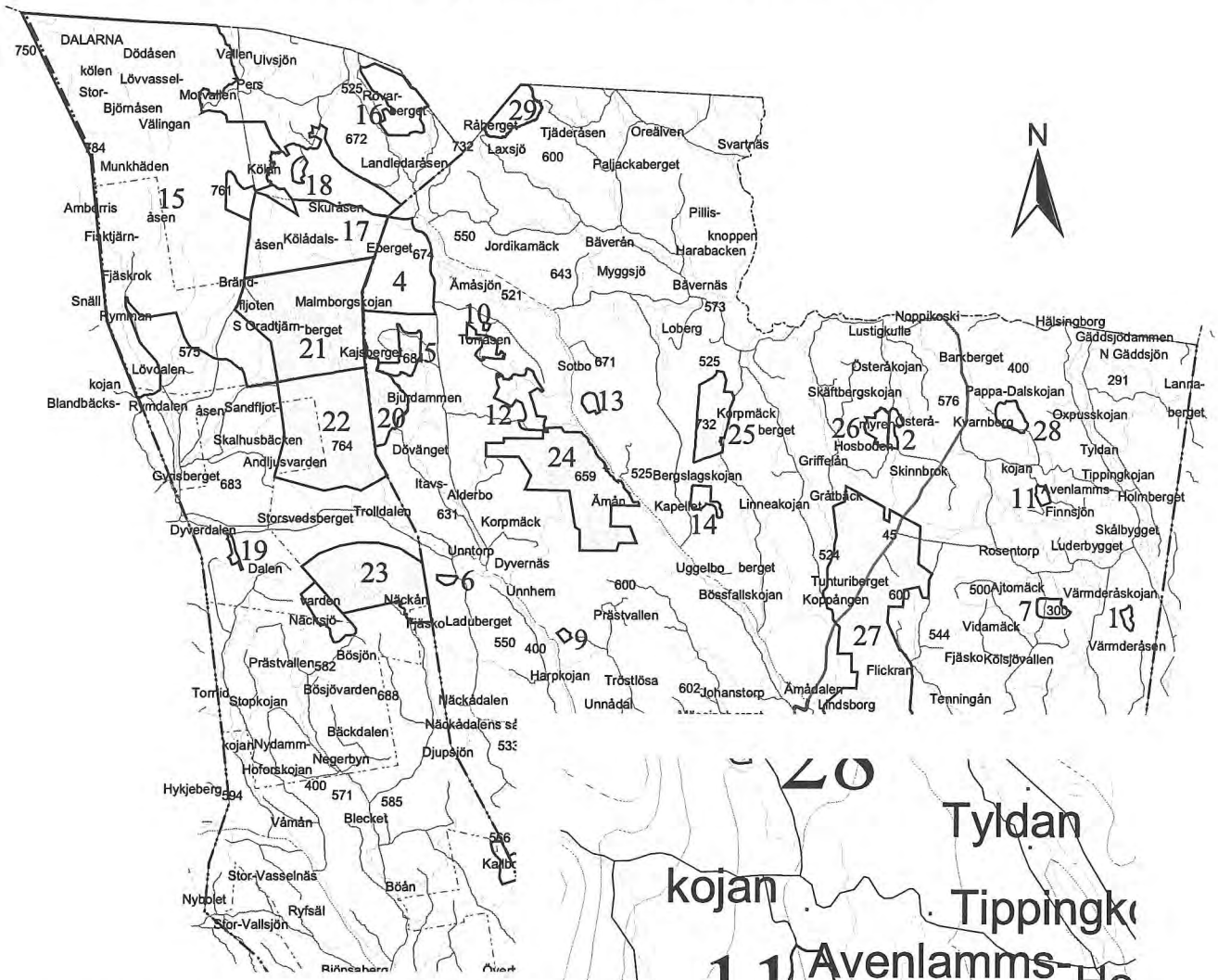
Rödlistade och intressanta arter
Rävticka, skalbaggen Ostoma ferruginea och skrovlig flatbagge. Gammelskogsfåglar som tjäder, lavskrika och tretåig hackspett.

Bedömning: En mycket vacker och orörd tallbrända av skaplig storlek som är av ganska omväxlande karaktär. Stora utvecklingsmöjligheter. Ligger i en region med flera andra gamla tallskogar, en kvalitet som måste framhållas. Mycket lämpligt objekt för bränning då det har en bra avgränsning med vägar runt om. Det har inte heller "granat igen" utan är fortfarande en tallbrända. Möjligen skulle det vara lämpligt att även låta Stapeltjärnen ingå i reservatet, även om skogen är yngre i denna del.

Tjäderkyckling

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

11. Norr Stapeltjärnen 50 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

12 Norra Rensjöberget

Ojektnamn: Norra Rensjöberget
Areal: 385 hektar inkl. myrar
Lägesbeskrivning: Söder Ämåsjön

Översiktlig beskrivning
Höglägesskog 650-675 m.ö.h. på högt berg med sluttning ner mot myrar. Berggrunden består i området av porfyrit.

Trädstruktur
Stort inslag av gamla granar och en del lågor samt mycket gamla tallar. Gran dominerar men det finns även blandskog och tallskog. Ganska sluten skog till skillnad från många andra höglägesskogar som är glesare och torrare. Urskogsparti på N Renjöbergets topp.

Åldersstruktur
Gammal skog rakt igenom, vissa tallar mycket gamla.

Historik
Okänt, men äldre huggningar i området har skonat en stor del av de gamla träden. Några diken finns, men de har inte haft någon effekt då diken på myrar av denna typ är som att skära i en tvättsvamp dvs det kommer inget vatten från tvättsvampen.

Gamla/senvuxna träd Mycket rikligt

Lågor Mestadels sparsamt till rikligt

Brandspår Rikligt

Rödlistade och intressanta arter
Norsk näverlav, gytterlav, lunglav/skrovellav, varglav, knottrig blåslav, skuggblåslav, violettgrå tagellav, sjungande tallbit, tretåig hackspett, lavskrika, harticka, rynkskinn, doftskinn, björnide, rikligt med klösmärken av björn i 300-årig tall.

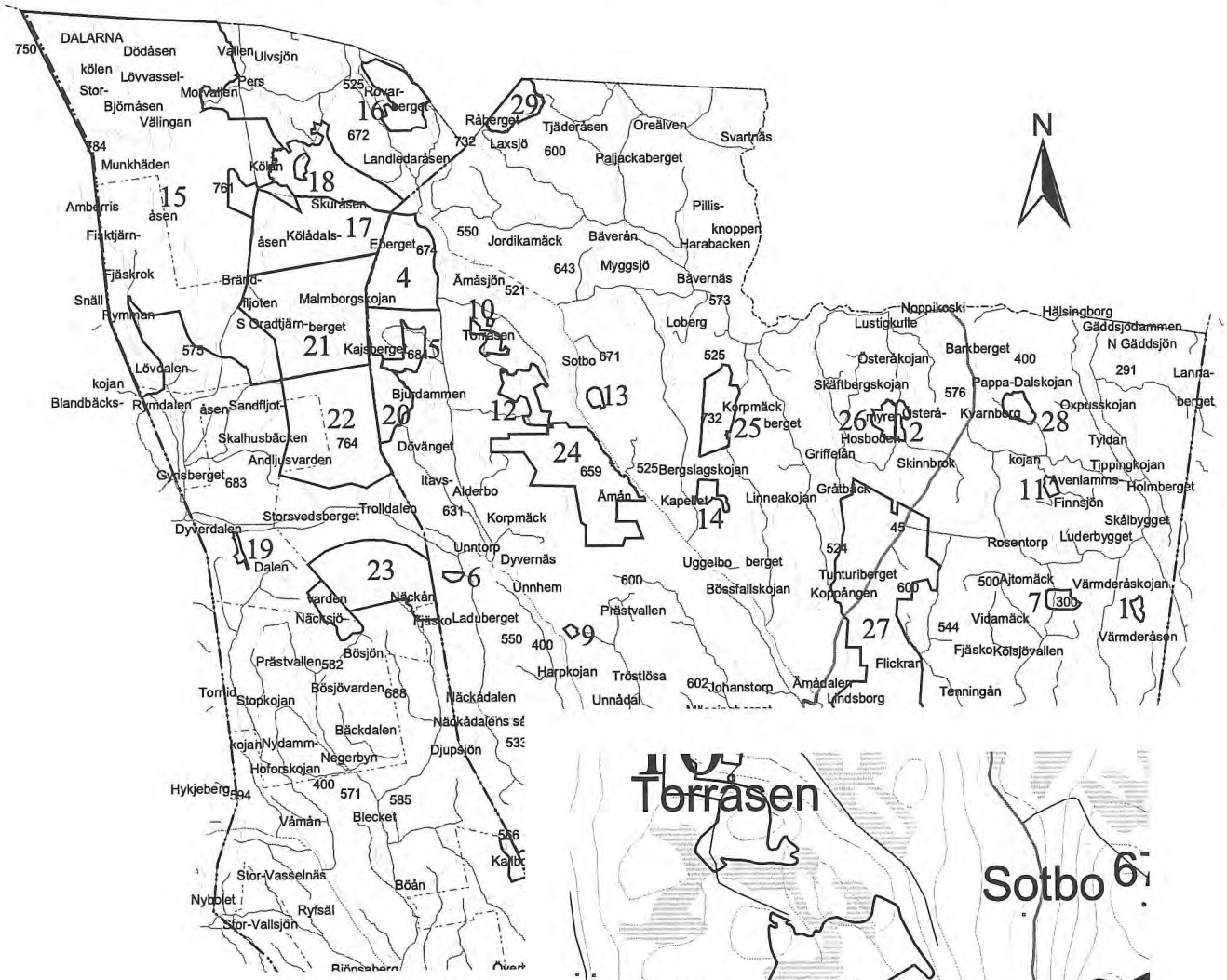
Bedömning
Sluten höglägesskog med många fuktighetskrävande arter. Varierade skogsmiljöer. På norra Renjöbergets topp finns ett urskogsområde. Intill objektet finns 4 kvadratkilometer skyddsvärd skog, från Hemra Rensjön till Ljottjärnen 600-650 m.ö.h. Den bildar en kilometer bred korridor till det storslagna Tjåbergsområdet på 2.000 hektar naturskog. Mest imponerande är myrmosaiken vid Södra (Hemra) Rensjön där det finns rikligt med gammeltall, samt områdena nordöst om Södra Rensjön.

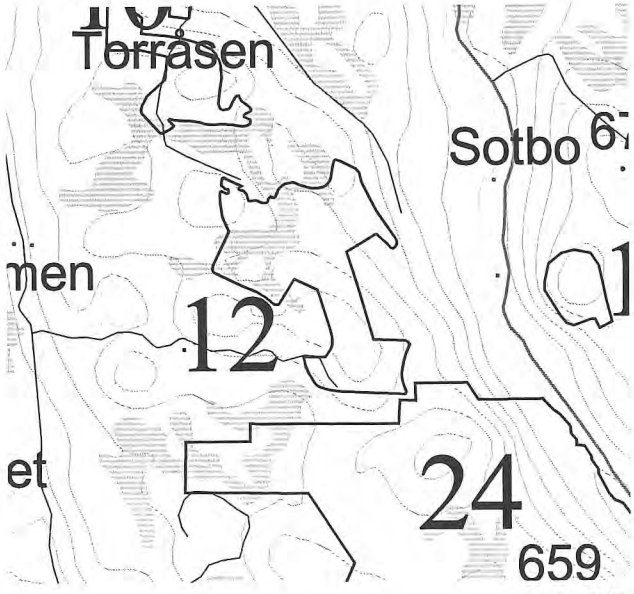
Lika fint - om inte finare - är det söder om Norra Rensjön efter Rensjövasslan. Där finns grov gammal gransumpskog med mycket döda träd och lågor samt inslag av många gammeltallar. På lågorna hittades 1999 citronticka och blodticka trots ett dåligt tickår. Skogen i denna nordöstra del är grövre och tätare.

Resten av korridoren har varierande naturskogskaraktär. Inslaget av myrar är stort och hela landskapet är storslaget och vackert. Varglav är ganska vanlig, en talltorraka var färgad gul på en längd av 2 meter och lyste på 200 m håll. Tallar mellan 300-500 år inte ovanligt. Med ökad ålder kommer flera bestånd att tätna ytterligare. Glesheten förklaras delvis av tidigare dimensionshuggningar i kombination med låg tillväxt och mindre god föryngring.

Litteratur
Turander, P. 1996. Tjåbergsområdet - en vildmarksoas. Trollius nummer 19.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

12. Norra Rensjöberget 385 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

13 Lusboberget

Objektnamn: Lusboberget
Areal: 65 hektar
Lägesbeskrivning: Sydöst Ämåsjön

Översiktlig beskrivning
Bergsplatå och västsluttning 600-650 m.ö.h. intill brant ravin som till största delen är avverkad. Bergrunden består av en hätta med porfyrit, därefter sandsten och kvartsit. På geologiska kartan anges området bestå av digerbergsbildningar och gabbro/diorit.

Trädstruktur
Gammal naturskog, dels blandskog till tallskog, dels granskog. Flera delar har produktiv och tätare granskog medan skogen är glesare på andra platser, t ex i närheten av ravinens västra del.

Åldersstruktur
Varierande men större delen består av äldre träd. Många tallar är flerhundraåriga.
Historik Påverkat av äldre huggningar.

Gamla/senvuxna träd Rikligt.

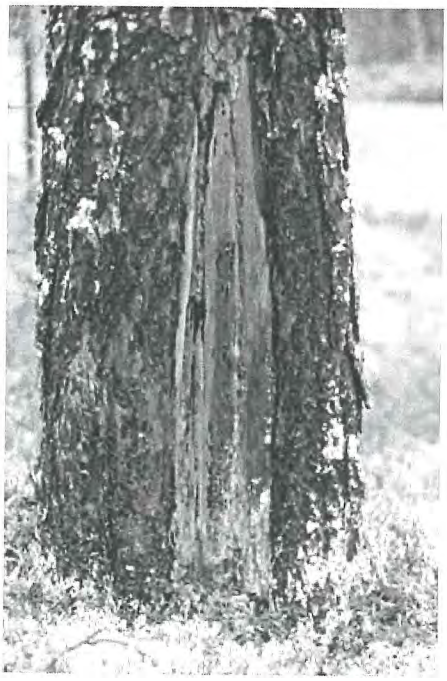
Lågor Måttligt till sparsamt.

Brandspår Rikligt.

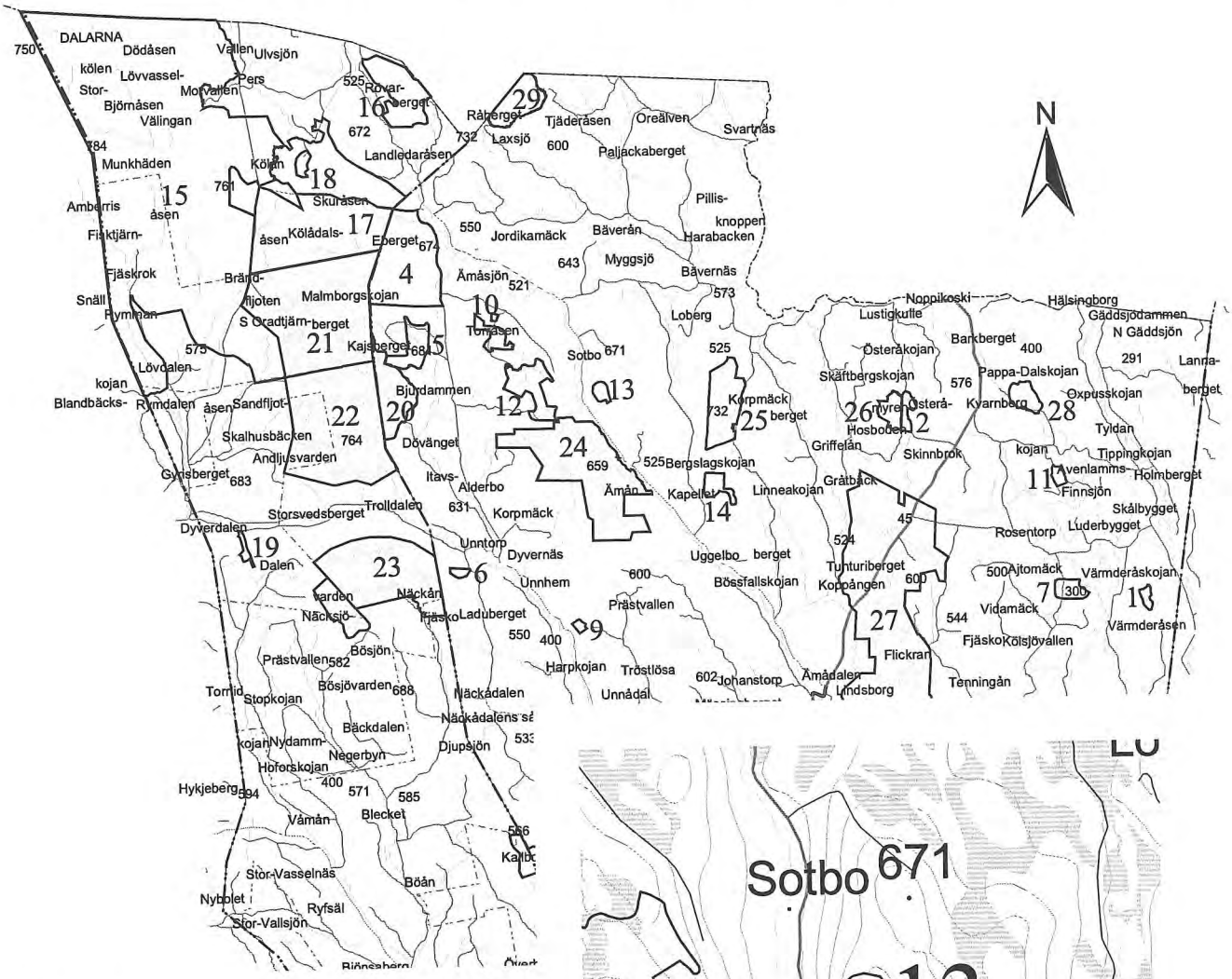
Rödlistade och intressanta arter
Någon inventering har inte gjorts men observationer finns av violettgrå tagellav och lunglav på flera sälgar. Varglav på ett par platser. Tallbit, lavskrika, tretåig hackspett, duvhök, tornfalk och björn finns också i området.

Bedömning
Självklart skyddsobjekt med naturskog, även om det ännu inte bildats så mycket lågor. Närheten till Tjåbergsområdets skog och branter är av stort intresse då flera arter kan sprida sig därifrån till Lusboberget. Otillgängligheten är gynnsam för flera arter rovfåglar.

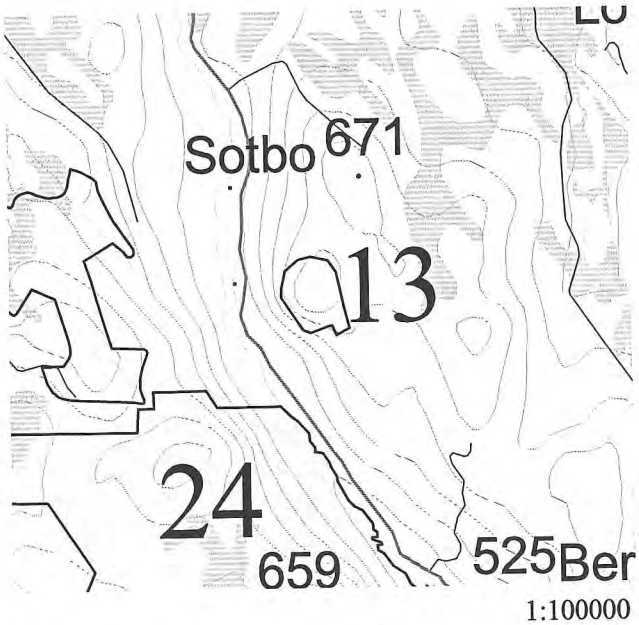

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

1:350000

1:100000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

13. Lusboberget 65 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan

14 Lövberget

Objektnamn: Lövberget
Areal: 125 hektar
Lägesbeskrivning: Väster Emådalen

Översiktlig beskrivning
Bergsplatå 590-620 m.ö.h. med några fina myrar med det passande namnet Flarkarna i objektet. Berggrunden består av kvartsit.

Trädstruktur
Tall, gran och blandskog. I huvudsak gles och ganska kortvuxen skog i öster, något mer bördigare mark i väster, där det hänger avverkningssnitslar.

Åldersstruktur
Äldre skog och många flerhundraåriga tallar. Gott om gamla och döende/döda träd och snöbrott på såväl granar som tallar.

Historik Påverkat av äldre skogsbruk.

Gamla/senvuxna träd Mycket rikligt.

Lågor Sparsamt.

Brandspår Tämligen rikligt

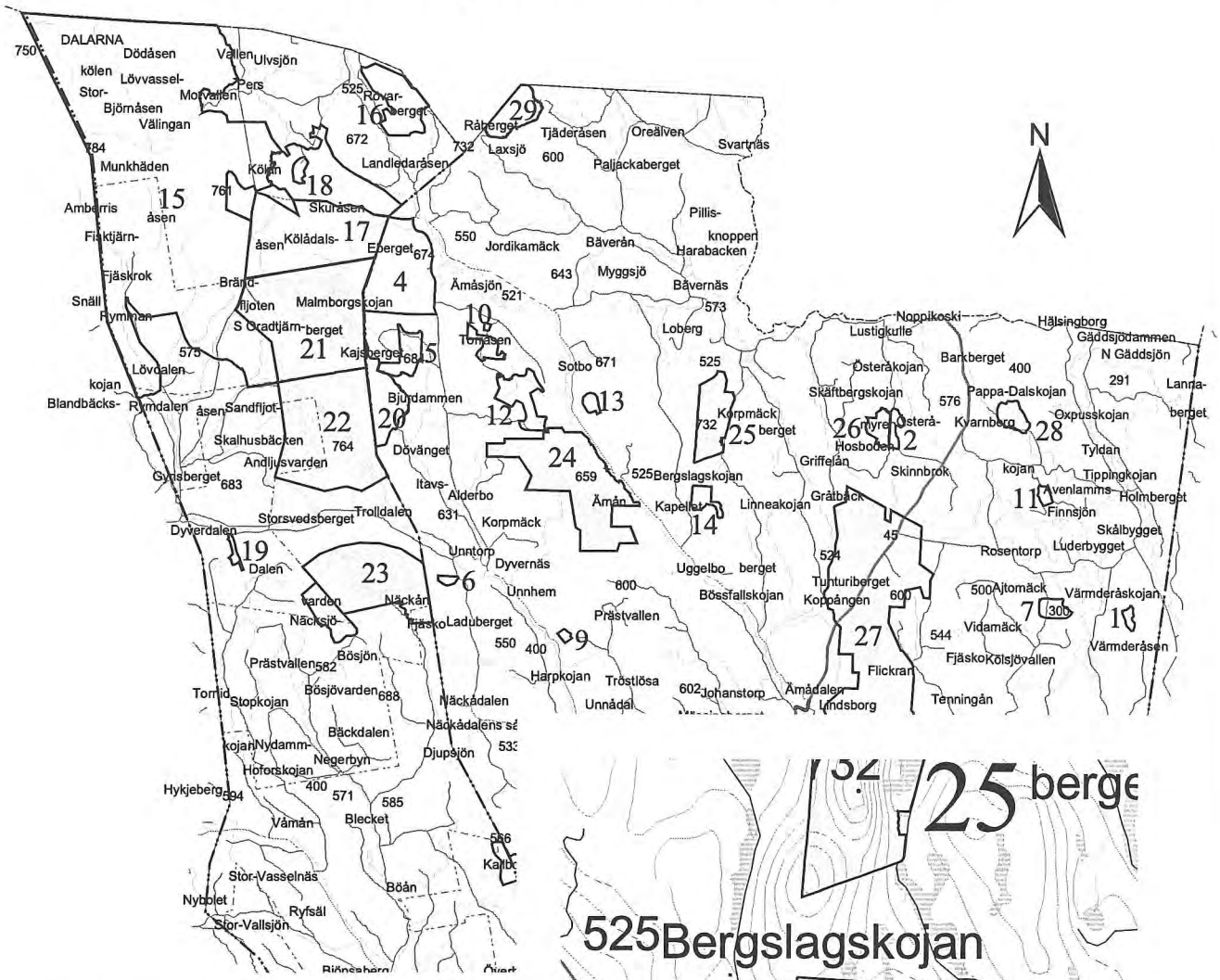
Rödlistade och intressanta arter
Bland arter som observerades vid ett besök 1999 fanns ganska rikligt med violettgrå tagellav, lunglav, skrovellav, 16 orrar, dalripa och tretåig hackspett.

Bedömning
Väglöst och ostört naturskogsområde av typen gles höglägesskog på mager mark som ligger söder om Korpmäck/ Nyslogberget och öster om Tjåberget. Det ligger centralt i det värdefulla naturskogsbältet och de reservat som finns i denna region.

I Orsa kommuns naturskogsinventering var objektet ursprungligen på 200 hektar, men ungefär hälften av skogen har avverkats. På grund av den magra karaktären har detta objekt som synes hamnat sist på prioriteringslistan. Trots allt bör området skyddas då det är ursprunglig, ja mångtusenårig, naturskog som aldrig påverkats av modernt skogsbruk. Det finns dessutom i väster mer produktiv granskog. Den halvmånformiga avgränsningen i söder är grov och ej helt korrekt.

De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa

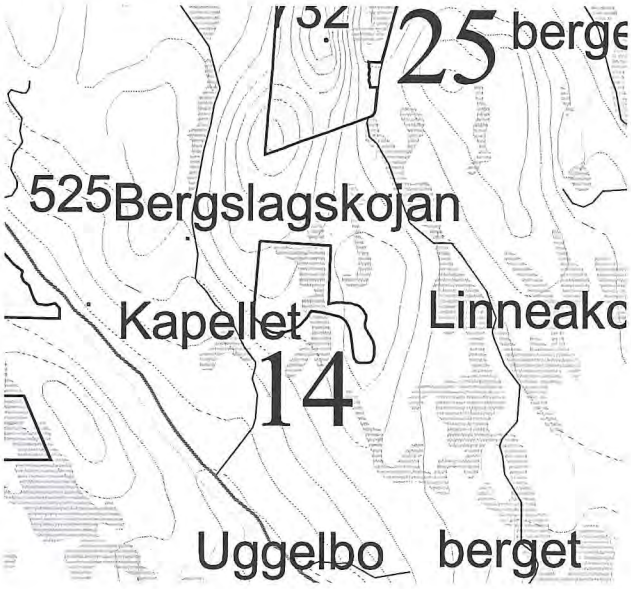
1:350000

Skyddsvärda naturskogar

Orsa
1. Värmderåsberget
2. Öster Österåberget
3. Kallbolsfloten
4. Eberget
5. Kajsberget/Bjurdammsberget
6. Noppi
7. Bengtarkilen
8. Grunuflotskomplexet
9. Gangsberget
10. Torråsen
11. Norr Stapeltjärnen
12. Norra Rensjöberget
13. Lusboberget
14. Lövberget

Mora
15. NV Mora
16. Rövarberget
17. N Oremyren-Skuråsen
18. Skuråstelet
19. Tramsbäcken

Gränserna är ungefärligt inlagda

1:100000

14. Lövberget 125 hektar

Befintliga reservat

20. Stopån
21. Våmhuskölen
22. Anjosvarden
23. Näcksjövarden
24. Tjåberg
25. Korpimäki
26. Österåberget
27. Koppången
28. Barkbergsknopparna
29. Norra Gällsjön
30. Tenningbrändan